

národní
úložiště
šedé
literatury

Metodika tvorby znalostního modelu INTERPI

Balíková, Marie,; Kunt, Miroslav; Šubová, Jana; Andrejčíková, Nadežda,
2015

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-253543>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Licence Creative Commons Uveďte autora-Neužívejte dílo komerčně-Nezasahujte do díla 3.0 Česko

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 05.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

METODIKA TVORBY ZNALOSTNÍHO MODELU INTERPI

CERTIFIKOVANÁ METODIKA

INTERPI – Interoperabilita v paměťových institucích

Program aplikovaného výzkumu a vývoje národní
kulturní identity (NAKI)
(DF11P010VV023)

Zpracovali:

Marie Balíková (Národní knihovna)

Miroslav Kunt (Národní archiv)

Jana Šubová (Cosmotron Bohemia, s. r. o.)

Nadežda Andrejčíková (Cosmotron Bohemia, s. r. o.)

INTERPI

Předmluva

Základem Metodiky tvorby znalostního modelu INTERPI je vymezení 7 tříd entit a jejich rozdělení do podtříd. Z požadavků odborných komunit na rozsah informací uchovávaných o entitách z jednotlivých tříd vyplynula potřeba zpracovat podrobněji doporučení pro výběr, zpracování a uchování těchto informací. Doporučení, která by neomezovala současnou praxi paměťových institucí, ale naopak, rozšiřovala ji s ohledem na rozvoj informačních technologií a potřeby uživatelů.

Předkládána Metodika obsahuje doporučení pro jednotlivé třídy a podtřídy entit. Při jejím zpracování jsme narazili na problematiku pomalého vývoje mezinárodních a v návaznosti i národních standardů a pravidel a jejich národních interpretací. S tímto problémem se setkávají všechny obdobné projekty. Protože je cílem projektu INTERPI vytvořit model budoucí kooperace různých paměťových institucí snažili jsme se při přípravě metodiky minimalizovat vytváření proprietárních pravidel, která by bylo nutno v budoucnu upravovat. Zvolili jsme cestu hledání kompromisů a vytvoření otevřeného systému, ve kterém lze uplatnit různé přístupy, pokud není možno nalézt shodu mezi odbornými komunitami.

Za hlavní přínos metodiky považujeme to, že v mnohých sporných bodech bylo kompromisu dosaženo. Některé problémové okruhy (např. dílo/výtvar, rod/rodina, událost) jsou takto komplexně a s ohledem na dosavadní praxi všech odborných komunit řešeny poprvé.

Cílem metodiky není kopírovat aktuální pravidla a standardy využívané v paměťových institucích, cílem je různá pravidla sjednocovat a propojovat tak, aby ve znalostním modelu INTERPI mohla koexistovat především ke spokojenosti všech jeho potenciálních uživatelů.

I když je metodika připravena pro certifikaci v roce 2014, předpokládáme, že vazby mezi paměťovými institucemi, které vznikly při její tvorbě, zůstanou aktivní i po její certifikaci a zveřejnění a v případě nových požadavků ze strany kterékoliv komunity, proběhne společná diskuse, kterou považujeme za základní podmínku interoperability. Na základě této (trvalé) odborné diskuse pak předpokládáme upřesňování jednotlivých ustanovení tohoto materiálu.

Aktuální verze metodiky bude průběžně zveřejňována na stránce www.interpi.cz. V případě jakýchkoliv dotazů je možné obrátit se na řešitelský tým e-mailem (interpi@interpi.cz).

Všem spolupracovníkům, kteří se na přípravě metodiky podíleli, a to jak při formulaci požadavků paměťových institucí, při analýze standardů nebo přípravě záznamů v současných systémech, bychom chtěli vyjádřit velký dík. Bez jejich přispění by metodika, ani mezioborová diskuse nevznikla.

Slovník

AACR, AACR2	Anglo-American Cataloguing Rules [Anglo-americká katalogizační pravidla] mezinárodně využívaná základní příručka pro bibliografický a katalogizační popis, druhé vydání
CIDOC	International Committee for Documentation [Mezinárodní výbor pro dokumentaci] organizace při ICOM (Mezinárodní radě muzeí) zabývající se muzejní dokumentací
CIDOC CRM	CIDOC Conceptual Reference Model [Konceptuální referenční model vytvořen CIDOC] poskytuje definice a formální strukturu pro popis pomocí pojmů a vztahů využívaná v dokumentaci kulturního dědictví
CITeM	Centrum pro informační technologie v muzejnictví založeno při Moravském zemském muzeu, metodické centrum pro informační technologie v muzejnictví
CCO	Cataloging Cultural Object [Katalogizace kulturních objektů] mezinárodní pravidla pro popis a katalogizaci kulturních objektů
ČSÚ	Český statistický úřad pro identifikaci obcí se využívá kód Českého statistického úřadu
ČTT	Český teologický tezaurus specializovaný řízený slovník (tezaurus) z oblasti teologie a příbuzných oblastí (religionistika, filozofie)
Dublin Core	[Dublinské jádro] metadatový standard pro popis elektronických zdrojů
EAD-CPF	Encoded Archival Context - Corporate bodies, Persons and Families standard pro zápis informací o tvůrcích archivních dokumentů v XML
EuroVoc	vícejazyčný polytematický tezaurus Evropské unie
FRAD	Functional Requirements for Authority Data [Funkční požadavky na data autorit] dokument určující požadavky na data shromažďovány o autoritách
FRBR (FRBR_{ER})	Functional Requirements for Bibliographic Records [Funkční požadavky na bibliografické záznamy] dokument určující požadavky, které musí splňovat bibliografické záznamy
FRBR_{OO}	FRBR - object oriented [FRBR - objektově orientované] úprava FRBR a jejich přizpůsobení objektově orientovanému modelování
FRSAD	Functional Requirements for Subject Authority Data [Funkční požadavky na data předmětových autorit]
IČO	Identifikační číslo osoby identifikační číslo právnické osoby, podnikající fyzické osoby nebo organizační složky státu
ISAAR (CPF)	International Standard Archival Authority Record for Corporate Bodies, Persons and Families [Mezinárodní standard pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů] mezinárodní standard pro tvorbu archivních autoritních záznamů, které popisují entity spojené s vytvářením a správou archiválií
ISNI	International Standard Name Identifier [Mezinárodní standardní identifikátor jména] standard pro přidělování a správu mezinárodního identifikátor pro tvůrce
ISO	International Organization for Standardization [Mezinárodní organizace pro normalizaci] mezinárodní síť spolupracujících národních normalizačních organizací, zabývá se tvorbou mezinárodních norem
kód_cz	kód geografické entity v databázi CZ_RETRO
MA	projekt Národní autority v prostředí muzeí a galerií - interoperabilita s NK ČR
MARC, MARC21	MAchine Readable Cataloging [strojem čitelná katalogizace] typ katalogizačního formátu
MDT	Mezinárodní desetinné třídění univerzální mezinárodně uznávaný klasifikační systém
NA ČR	Národní autority České republiky soubor národních autorit budovaný Národní knihovnou ČR
PSH	Polytematický strukturovaný heslář česko-anglický slovník hesel vytvořený a spravovaný Národní technickou knihovnou
RDA	Resource Description and Access [Popis zdrojů a přístup k nim] aktualizace AACR2 - tedy revidovaná pravidla pro popis dokumentů

RDF	Resource Description Framework [Systém popisu zdrojů] obecný rámec dat (model metadat), která popisují zdrojový dokument ve strojově i lidsky čitelném formátu
SKOS	Simple Knowledge Organization System [Jednoduchý systém organizace poznání] formát pro reprezentaci tezaurů a řízených slovníků ve strojově čitelné podobě
SŠÚ	Slovenský štatistický úrad pro identifikaci obcí se používá kód Slovenského štatistického úradu
SVA	Soubor věcných autorit část souboru Národních autorit ČR
URL	Uniform Resource Locator [Jednotná adresa zdroje] řetězec znaků, který slouží k identifikaci umístění zdrojů informací na internetu
VIAF	Virtual International Authority File [Virtuální mezinárodní soubor autorit] projekt a výsledek projektu, kterého cílem je spojit jednotlivé soubory národních autorit
ZP	Základní pravidla pro zpracování archiválií

Obsah

0	Úvod	8
1	Vymezení znalostního modelu INTERPI	9
1.1	Návaznost na standardy paměťových institucí	9
1.2	Obecné informace o vlastnostech entit	11
1.2.1	Příklady entit a vlastností	12
1.3	Právní rámec zpracování a uchování informací o entitách ve znalostní databázi INTERPI	12
1.3.1	Ochrana osobních údajů a práv fyzické osoby	12
1.3.2	Ochrana autorských práv	14
2	Obecné informace o vlastnostech entit	16
2.1	Záznam entity	16
2.2	Vytváření propojení mezi entitami	16
2.3	Obecná doporučení pro zápis vybraných vlastností	16
2.3.1	Identifikátor	16
2.3.2	Třída, podtřída	17
2.3.3	Jazyk pro zápis vlastností entit	17
2.3.4	Pravidla pro formu zápisu informací o entitě	18
2.3.5	Datace	18
2.3.6	Označení	21
2.3.7	Zařazení	22
2.3.8	Vztahy a události	22
2.3.9	Popis - historie, charakteristika, definice apod.	23
2.3.10	Poznámky	25
2.3.11	Vyobrazení	25
2.3.12	Zdroj informací o entitě	26
2.3.13	Služební informace o záznamu	27
3	Třída entit osoba/bytost	29
3.2	Podtřídy	31
3.3	Vlastnosti entity osoba/bytost	31

3.3.1	Označení.....	31
3.3.2	Popis.....	34
3.3.3	Vztahy a události.....	34
3.3.4	Zařazení	35
3.3.5	Vyobrazení	35
3.3.6	Titul	36
3.3.7	Veřejná a neveřejná poznámka	36
3.3.8	Zdroj informací o entitě	36
3.3.9	Identifikační číslo INTERPI.....	36
3.3.10	Jiný identifikátor.....	36
4	Třída entit rod/rodina	37
4.1	Podtřídy.....	37
4.2	Vlastnosti entity rod/rodina	37
4.2.1	Označení.....	37
4.2.2	Popis.....	39
4.2.3	Vztahy a události.....	39
4.2.4	Zařazení	39
4.2.5	Vyobrazení	40
4.2.6	Titul	40
4.2.7	Veřejná a neveřejná poznámka	40
4.2.8	Zdroj informací o entitě	40
4.2.9	Identifikační číslo INTERPI.....	40
4.2.10	Jiný identifikátor.....	40
5	Třída entit korporace	41
5.2	Podtřídy.....	43
5.3	Vlastnosti entity korporace	44
5.3.1	Označení.....	44
5.3.2	Popis.....	46
5.3.3	Souřadnice	47
5.3.4	Vztahy a události.....	48

5.3.5	Zařazení	49
5.3.6	Vyobrazení	49
5.3.7	Veřejná a neveřejná poznámka	49
5.3.8	Zdroj informací o entitě	49
5.3.9	Identifikační číslo INTERPI	49
5.3.10	Jiný identifikátor	49
6	Třída entit geografický objekt	50
6.1	Podtřídy	50
6.2	Vlastnosti entity geografický objekt	51
6.2.1	Označení	51
6.2.2	Popis	52
6.2.3	Souřadnice	52
6.2.4	Vztahy a události	52
6.2.5	Zařazení	53
6.2.6	Vyobrazení	54
6.2.7	Hierarchická struktura	54
6.2.8	Kódované údaje	54
6.2.9	Veřejná a neveřejná poznámka	54
6.2.10	Zdroj informací o entitě	54
6.2.11	Identifikační číslo INTERPI	54
6.2.12	Jiný identifikátor	55
7	Třída entit událost	56
7.1	Podtřídy	56
7.2	Vlastnosti entity událost	56
7.2.1	Označení	56
7.2.2	Popis	58
7.2.3	Vztahy a události	58
7.2.4	Zařazení	59
7.2.5	Veřejná a neveřejná poznámka	59
7.2.6	Zdroj informací o entitě	59

7.2.7	Identifikační číslo INTERPI.....	59
7.2.8	Jiný identifikátor.....	59
8	Třída entit dílo/výtvor.....	60
8.2	Podtřídy.....	61
8.3	Vlastnosti entity dílo/výtvor.....	62
8.3.1	Označení.....	62
8.3.2	Popis.....	64
8.3.3	Souřadnice.....	64
8.3.4	Vztahy a události.....	64
8.3.5	Zařazení.....	65
8.3.6	Veřejná a neveřejná poznámka.....	66
8.3.7	Zdroj informací o entitě.....	66
8.3.8	Identifikační číslo INTERPI.....	66
8.3.9	Jiný identifikátor.....	66
9	Třída entit obecný pojem.....	67
9.1	Podtřídy.....	67
9.2	Vlastnosti entity obecný pojem.....	68
9.2.1	Označení.....	68
9.2.2	Popis.....	72
9.2.3	Vztahy a události.....	72
9.2.4	Zařazení.....	72
9.2.5	Kódované údaje.....	73
9.2.6	Veřejná a neveřejná poznámka.....	73
9.2.7	Zdroj informací o entitě.....	73
9.2.8	Identifikační číslo INTERPI.....	73
9.2.9	Jiný identifikátor.....	73
10	Seznam literatury.....	74

0 Úvod

Metodika tvorby znalostního modelu (dále pouze Metodika), tj. systému organizace poznání v paměťových institucích na bázi interoperability je určena především pro zpracovatele, kteří se budou podílet na jeho vytváření a také pro spolupracující instituce, které hledají řešení některých specifických problémů zpracování kulturního dědictví.

Metodika vznikla na základě specifikace požadavků paměťových institucí na rozsah údajů o zpracovávaných informačních objektech kulturního dědictví a opírá se o navrženou datovou strukturu INTERPI. Vychází také ze závěrů základního výzkumu projektu INTERPI v oblasti standardů využívaných v paměťových institucích.

První část Metodiky je věnována vymezení znalostního modelu INTERPI především s ohledem na standardy paměťových institucí. Rovněž obsahuje právní rámec pro zpracování a uchování informací v znalostní databázi INTERPI.

Druhá část Metodiky obsahuje obecné informace o vlastnostech entit, především o těch, které jsou společné pro všechny třídy entit.

Další části Metodiky jsou věnovány pravidlům pro zpracování informací o entitách konkrétních tříd. Každá část obsahuje vymezení třídy a entit, které do ní patří, přehled podtříd a především pokyny pro popis vlastností entit.

Na základě metodiky je vytvořeno Rozhraní pro zpracování a zpřístupnění entit.

1 Vymezení znalostního modelu INTERPI

Znalostní model je jedním z prostředků reprezentace poznání (znalostí). Reprezentace poznání „je často spojována s vytvářením významu v mysli na více úrovních včetně textu, elektronického textu, obrázků, filmu, zvuku“¹. Na této obecné rovině se reprezentace poznání chápe jako vytváření popisu nebo formální struktury, určení vztahů. V souvislosti s informačními technologiemi je reprezentace poznání vymezena jako správa sbírek faktů o světě². Souvisí s formální reprezentací využitelnou lidmi i stroji³.

Znalostní model INTERPI je zaměřený na sdílení a kooperativní tvorbu entity používaných při popisu kulturních objektů v paměťových a fondových institucích.

1.1 Návaznost na standardy paměťových institucí

Znalostní báze INTERPI je budována na objektovém principu a na bázi konceptuálních modelů. Jedná se o poměrně nové postupy a metody, jejichž vývoj není ustálený a navíc probíhá (či donedávna probíhal) odděleně v rámci jednotlivých odborných komunit; náznaky společných postupů knihovníků, muzejníků a archivářů jsou patrné až v posledních letech a jsou předmětem dalších projektů, jako je např. vývoj technického standardu EAC-CPF, Europeana apod.

Typickým příkladem postupného vývoje jsou konceptuální modely tvořené zpočátku pro zpracování bibliografického univerza, určené tedy primárně pro knihovnickou obec. Konceptuální model FRBR (Functional Requirements for Bibliographic Records - Funkční požadavky na bibliografické záznamy) publikovaný v roce 1997 definuje 10 základních entit (dílo, vyjádření, provedení, jednotka, osoba, korporace, pojem, objekt, akce, místo), důležitá entita rod/rodina zde však zastoupena není. K její integraci dochází až v rámci konceptuálního modelu FRAD (Functional Requirements for Authority Data - Funkční požadavky na autoritní údaje) publikovaném v roce 2009 (poslední revize v roce 2013), který se zabývá tvorbou autoritních forem personálních jmen, jmen rodů/rodin, korporativních názvů a definováním vazeb mezi těmito entitami. Neřeší však problematiku označení a vztahů geografických entit, které jsou spolu s problematikou „pojmu“, „objektu“ a „události“ řešeny v konceptuálním modelu FRSAD (Functional Requirements for Subject Authority Data - Funkční požadavky na předmětové autoritní údaje) publikovaném v roce 2010. Všechny uvedené modely jsou považovány za entitně relační, které definují základní entity, jejich atributy a vztahy mezi těmito entitami. Zabývají se převážně tvorbou selekčních prvků/přístupových bodů a obsahují z pohledu muzejníků a archivářů málo kontextuálních informací. Jak již bylo uvedeno, jsou určeny primárně pro knihovnickou obec a nelze je bez úprav používat např. při popisu archiválií, muzejních exponátů a sbírek.

¹ FRIEDMAN, Alon - THELLEFSEN, Martin. Concept theory and semiotics in knowledge organization, s. 648

² SMITH, S. B. From ars to scientia : the revolution of anatomic illustration.

³ SOWA, J. F. Knowledge representation : logical, philosophical and computational foundations.

Na tento neuspokojivý stav reaguje archivní a muzejnická obec publikováním „svých“ standardů: archiváři publikují v roce 2004 standard pro tvorbu autoritních záznamů původců archiválií - korporací, rodů a osob ISAAR (CPF). Vzhledem k účelu standardu jsou pominuty geografické autority a také není řešena tvorba vlastních autoritních záhlaví (je odkázáno na národní zvyklosti). „Tento standard byl vytvořen pro sdílení archivních autoritních záznamů na podporu přípravy konzistentních, vhodných a samovypovídajících popisů korporací, osob a rodů, které vytvářejí dokumenty. Byl vytvářen tak, aby mohl být použit jako doplněk existujících národních standardů nebo jako základ pro vývoj národních standardů“⁴. Je naopak zdůrazněna informační hodnota záznamu: „Archivní autoritní záznamy však musejí podporovat mnohem širší soubor požadavků než jaký existuje u knihovnických autoritních záznamů. Tyto dodatečné požadavky souvisí s významem dokumentování informací o původcích a kontextu vzniku archiválií v systémech archivního popisu. Jako takové jdou archivní autoritní záznamy mnohem dále a obvykle obsahují mnohem více informací než knihovnické autoritní záznamy.“⁵

V roce 2006 publikuje muzejnická obec standard CIDOC CRM (CIDOC Conceptual Reference Model), který byl schválen jako ISO 21127:2006. Je založen na objektovém principu - definuje třídy entit a jejich vlastnosti; v přímé návaznosti na tuto normu vzniká a je v letech 2006 a 2008 publikována objektově orientovaná verze modelu FRBR, tedy FRBR₀₀.

Podobně je tomu i při tvorbě pravidel týkající se zápisu formy označení/pojmenování jednotlivých typů entit. Pravidla AACR (Anglo-American Cataloguing Rules) vznikla v roce 1967 v přímé návaznosti na výměnný formát MARC. V roce 1978 byla publikována revidovaná verze AACR2, která se prakticky používá (u nás) dodnes. O vývoji nových pravidel se jedná od roku 1997, v roce 2004 bylo rozhodnuto, že pravidla AACR2 nebudou aktualizována a budou se vyvíjet pravidla nová - RDA (Resource Description and Access), která budou odpovídat konceptuálním modelům a potřebám webu, v současné době sémantického webu. Bylo přislíbeno, že v roce 2009/2010 bude publikována 1. verze těchto pravidel. Pravidla byla publikována a dána k dispozici až v květnu 2013. Navíc tato verze stále neobsahuje řešení pro zápis entit „událost“, „pojem“ a „objekt“. Jde o složitou problematiku, jejíž řešení není jednoduché, protože se částečně odvíjí od použití jednotlivých národních jazyků. Tuto skutečnost jsme předvíдали a připravili pro projekt INTERPI dílčí řešení v intencích pravidel RDA, např. zápis označení událostí typu bitvy, války apod.

Pravidla pro tvorbu a zápis řízených selekčních prvků - AACR2 i nově implementovaná pravidla RDA jsou důležitá nejenom pro knihovnickou obec; představují důležitý standard i pro muzea: pravidla CCO (Cataloguing of Cultural Objects) z nich přímo vycházejí. Nepřímo na ně navazují i standardy určené pro archivní komunitu. I když tato se na ně neodvolává přímo, ze standardu ISAAR (CPF) je inspirace knihovnickými pravidly zřejmá. K nejrozšířenějším národním standardům určených pro tvorbu popisných údajů patří právě pravidla AACR2 a nově implementovaná pravidla RDA. I nově vznikající národní pravidla, jako např. Základní pravidla

⁴ ISAAR (CPF) : Mezinárodní standard pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů, s. 8.

⁵ ISAAR (CPF) : Mezinárodní standard pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů, s. 9.

pro zpracování archiválií⁶ v části „Tvorba přístupových rejstříků a přístupových bodů“ v podstatě vycházejí z principů pravidel AACR2 či RDA.

Nyní je potřeba ještě připravit národní interpretace pravidel RDA. Byla založena pracovní skupina pro implementaci pravidel RDA v Česku, jejímž je řešitel INTERPI členem, byl připraven harmonogram přechodu na aplikaci těchto pravidel: bylo rozhodnuto, že v Česku se začnou používat pravidla RDA v květnu 2015.

1.2 Obecné informace o vlastnostech entit

Pro návrh vlastností entit jsou formulovány následující základní principy, z nichž především znovupoužitelnost, dědičnost, polymorfismus a zapouzdření vycházejí z objektového principu nebo objektového paradigmatu využívaného v informatice:

- Atomizace - data jsou v dostatečné míře rozdělena na menší části, resp. části, které už není efektivní dál dělit. V jednotlivých menších částech lze lépe rozpoznat základní datové typy, lze je více zevšeobecňovat a v datové struktuře pak maximálně využít principy dědičnosti a znovupoužitelnosti;
- Znovupoužitelnost - jednotlivé prvky musí být navrženy tak, aby se efektivně daly využít na více místech, případně umožňovaly další rozvoj datové struktury v budoucnosti;
- Dědičnost - hierarchická struktura jednotlivých prvků předpokládá a podporuje dědění vlastností směrem k prvkům na nižší úrovni;
- Zapouzdření - definice prvků v sobě obsahuje hodnotu (data) i operace, které je s nimi možno vykonávat - v případě datové struktury jsou to především vlastnosti, které jsou pro daný prvek definovány;
- Polymorfismus - jednotlivé prvky mohou v závislosti na způsobu použití působit navenek jako několik různých prvků - všeobecně polymorfismus znamená „jedno rozhraní, více funkcí“⁷.

Dodržení uvedených pravidel znamená, že vlastnosti entit jsou navrženy co nejvíc univerzálně (např. označení, poznámka, popis, událost atd.). Tento přístup se značně odlišuje od současných pravidel využívaných v paměťových institucích, kde má každá entita specifikován soubor informací, které se o ní uchovávají (např. osoba: osobní jméno, římské číslice, biografické údaje atp.).

Metodika spočívá především v interpretaci jednotlivých univerzálních prvků (vlastností) pro potřeby popisu konkrétních tříd - tj. určení typů konkrétní vlastnosti, které se ve třídě entity využívají (např. ve třídě korporace se využívá popis typu: stručná charakteristika, historie, funkce, normy konstitutivní, normy - působnost původce, vnitřní struktura).

⁶ Pro více informací viz: <http://www.mvcr.cz/clanek/metodiky.aspx>.

⁷ MADAN, Alok. Object-oriented paradigm in programming for computer-aided analysis of structures, s. 231.

1.2.1 Příklady entit a vlastností

V Metodice jsou uváděny příklady entit a vlastností. Obvykle jsou uváděné vlastnosti rozdělené na jednotlivé části (např. označení je rozděleno na hlavní, vedlejší část a příslušné doplňky). Jsou-li uváděny příklady s jednotlivými částmi vlastností spojenými v jeden řetězec (např. celé označení) jde pouze o ukázkou možného zobrazení a forma není závazná. Právě flexibilitu kombinace jednotlivých částí vlastností a jejich prezentace považujeme za hlavní výhodu modelu znalostní databáze INTERPI. Navzdory tomu doporučujeme při zobrazení informací o vlastnostech entit postupovat jednotně a to minimálně pokud jde o využití entit v rámci jedné aplikace, systému, publikaci apod.

Kompletní příklady záznamů entit budou (z důvodů jejich komplexnosti) zveřejněny na portálu www.interpi.cz.

1.3 Právní rámec zpracování a uchování informací o entitách ve znalostní databázi INTERPI

Problematiku tvorby a správy záznamů ve znalostní databázi INTERPI z hlediska platného právního řádu lze rozdělit na dvě základní oblasti:

1. ochrana osobních údajů a práv fyzické osoby,
2. ochrana autorských práv.

1.3.1 Ochrana osobních údajů a práv fyzické osoby

Znalostní databáze INTERPI zpracovává⁸ zejména ve třídách osoba a rod/rodina údaje, které za jistých okolností mohou požívat zvláštní ochrany na základě zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, ve znění pozdějších předpisů. Z tohoto důvodu se databáze INTERPI, resp. její provozovatel - Národní knihovna ČR - registruje podle tohoto zákona u Úřadu pro ochranu osobních údajů.

S ohledem na to, že subjektem ochrany osobních údajů je fyzická osoba, jejíž způsobilost mít práva a povinnosti vzniká narozením a zaniká úmrtím,⁹ zpracovávají se v databázi INTERPI odchylně záznamy u žijících fyzických osob a zemřelých.

Záznam o **žijící fyzické osobě** smí obsahovat pouze údaje, které byly oprávněně (v souladu s právním řádem) zveřejněny. Jedná se např. o informace z autorských biogramů v publikacích, z veřejných rejstříků (členství v orgánech obchodních společností, živnostenský rejstřík - adresy, datum narození, příjmení za svobodna atd.), z webových stránek, z periodického tisku. Zpracovávat lze také osobní údaje „o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné

⁸ Zpracováním se ve vztahu k předmětné problematice rozumí dle § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb. „zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace“.

⁹ Srv. § 15 odst. 1 a § 23 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti, o jeho funkčním nebo pracovním zařazení“¹⁰ získané např. na základě práva na informace.¹¹ Takovéto údaje požívají - s ohledem na postavení dané fyzické osoby - nižší míru ochrany. U těchto osob je možné např. zpracovávat údaj o členství v KSČ (nejedná se o citlivý údaj, kterým je politický postoj, nikoli členství ve straně)¹² apod. Zpracovávat v žádném případě nelze:

- neoprávněně zveřejněné osobní údaje (např. prokazatelně odcizené osobní údaje zveřejněné na internetu nebo v tisku),
- rodné číslo a to ani v případě, že je dosud dostupné v některém z veřejných rejstříků,¹³
- osobní údaje žijících osob získané z neveřejných informačních systémů archivy pro výkon své působnosti¹⁴ nebo z nezveřejněných dokumentů a archiválií; použití těchto údajů může zakládat trestněprávní odpovědnost zpracovatele záznamu.

Všechny ostatní osobní a všechny citlivé údaje lze zpracovávat pouze se souhlasem příslušné fyzické osoby - subjektu údajů. Tento souhlas má fyzická osoba možnost kdykoli odvolat - a příslušné údaje musí být ihned likvidovány. Udělený souhlas se zpracováním musí být dohledatelný. Z tohoto důvodu je předepsána jeho písemná forma. Musí být vyhotoven tak, aby z něho byla patrná vůle subjektu údajů. Zpracovatel záznamu je povinen do záznamu v INTERPI vyznačit uložení souhlasu. Informace osoby o souhlasu se zpracováním osobních údajů jsou součástí služebních informací.

Při zpracování záznamů INTERPI musí být vždy respektováno právo na ochranu osobnosti¹⁵ - vážnost, čest, soukromí a projevy osobní povahy¹⁶. Toto právo není vázáno na život člověka¹⁷. Znamená to především, že i v případě, kdy již zákon o ochraně osobních údajů v zásadě nebrání zpracování osobních údajů (**nežijící fyzická osoba**¹⁸), nesmí být používány subjektivní hodnotící a dehonestující charakteristiky, což by bylo ostatně i v rozporu s principy INTERPI. I u nežijících osob je potřeba mít na paměti účel zpracování, který vychází z účelu databáze INTERPI a je základem registrace u Úřadu pro zpracování osobních údajů: „Vytvoření evidence pro plnění vědeckých informačních, vyhledávacích, rešeršních, badatelských a knihovnických služeb poskytovaných archivy, knihovnami, muzei a galeriemi zejména podle zákona č. 257/2001 Sb. a zákona č. 499/2004 Sb.“

K doplnění záznamů nežijících fyzických osob lze využít i nepublikovaných zdrojů informací, zejména archiválií. Údaje o datu a místě narození nebo úmrtí nežijící osoby mohou archivy

¹⁰ § 5 odst. 2 písm. f) zákona č. 101/2000 Sb.

¹¹ Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím

¹² Srv. např. nález Ústavního soudu I.ÚS 517/10 ze dne 15. 11. 2010.

¹³ § 13c zákona č. 133/2000 Sb., zákon o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů

¹⁴ Jedná se zejména o údaje získané na základě ust. § 37 odst. 4 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě ze Základního registru obyvatel, Informačního systému evidence obyvatel a Informačního systému cizinců.

¹⁵ čl. 10 Listiny základních práv a svobod.

¹⁶ § 81 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁷ „Po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z osob jemu blízkých.“ § 82 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb.

¹⁸ K problematice působnosti zákona č. 101/2000 Sb. v případě nežijících fyzických osob srv. stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 4/2012.

získat z neveřejných informačních systémů na základě ust. § 37 odst. 5 zákona č. 499/2004 Sb.; jiné údaje z těchto informačních systémů se nezpracovávají.¹⁹

1.3.2 Ochrana autorských práv

S ohledem na povahu databáze INTERPI je nezbytné zabývat se také problematikou autorských práv. Samotná databáze (z hlediska jejího obsahu) je způsobilá být dílem,²⁰ ale s ohledem na principy kooperativní tvorby záznamů a veřejný zájem je z ochrany vyloučena.²¹ S ohledem na etické principy je však zásadně nutné uvádět vždy autorství podstatných částí textu (dějiny, životopis) a to i v případě jejich zásadních změn a doplnění, formou uvedení autora (nemusí být totožný se zpracovatelem záznamu).

Problematická situace nastává v případě, že pro záznam v databázi je použito autorské dílo. Použití celého autorského díla je vázáno na souhlas autora nebo jeho dědiců. Užití celého díla bez tohoto souhlasu je možné pouze u drobného díla, pokud to bude „v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem.“²² Protože není zcela možné a efektivní zabezpečit (především z organizační stránky) získávání a uchovávání souhlasu autora s použitím celého autorského díla, nedoporučuje se jakou součást informací o entitě vkládat celé autorské dílo. Pokud je to nevyhnutelné pro zpracování informací o entitě, je možné použít část autorského díla, musí se tak stát pouze v odůvodněném rozsahu²³ a s uvedením citace díla (s využitím vlastnosti zdroj informací o entitě). Jedná-li se o rozsáhlejší citaci nebo celé drobné dílo, uvede se autor díla současně jako autor daného popisu - přímo u konkrétní vlastnosti.

Výjimku tvoří díla, na jejichž vyloučení z autorskoprávní ochrany je veřejný zájem. Ta definuje zákon - vedle výtvorů tradiční lidové kultury - jako „úřední dílo, jímž je právní předpis, rozhodnutí, opatření obecné povahy, veřejná listina, veřejně přístupný rejstřík a sbírka jeho listin, jakož i úřední návrh úředního díla a jiná přípravná úřední dokumentace, včetně úředního překladu takového díla, sněmovní a senátní publikace, pamětní knihy obecní (obecní kroniky), státní symbol a symbol jednotky územní samosprávy a jiná taková díla, u nichž je veřejný zájem na vyloučení z ochrany.“²⁴

V případě úředních děl je možné toto ustanovení vztáhnout i na některá další přímo nejmenovaná, zejména na ta, která vznikla na základě právní normy a byla zpracována autorem jako zaměstnancem veřejné správy. Typickým příkladem jsou materiály pro jednání vlády nebo archivní pomůcky, jejichž zpracování je předepsáno právní normou, slouží k zpřístupňování archiválií a autorem je zpravidla zaměstnanec archivu.²⁵ V případě použití celého nebo části

¹⁹ Srv. poznámku 14.

²⁰ § 88 a násl. zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

²¹ Srv. zejména § 3 písm. a) zákona č. 121/2000 Sb.

²² § 31 odst. 1 písm. b) zákona č. 121/2000 Sb.; příkladem takto použitého díla fotografického je např. podobenka připojená k životopisu osoby.

²³ § 31 zákona č. 121/2000 Sb.

²⁴ § 3 zákona č. 121/2000 Sb.

²⁵ Vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě.

úředního díla se vedle citace zásadně uvádí autor, pokud je znám, a to přímo u konkrétní vlastnosti, která celé, nebo část úředního díla obsahuje.

2 Obecné informace o vlastnostech entit

2.1 Záznam entity

Informace o entitě - tj. její vlastnosti - jsou uloženy v záznamu. V záznamu jsou uloženy i administrativní údaje umožňující jeho správu.

Záznam entity může být podle potřeby prezentován v různých formátech - od proprietárního formátu INTERPI, přes mezinárodní formáty využívané v paměťových institucích (MARC21, Dublin Core), po formáty vhodné na prezentaci v rámci sémantického webu (SKOS, RDF apod.). Potřebné je zdůraznit, že některé formáty nemusejí umožňovat prezentaci všech informací o entitě.

2.2 Vytváření propojení mezi entitami

Mezi entitami se vytvářejí propojení - například při zápisu vlastností „vztahy a události“, nebo zařazení apod. Vztahy mezi entitami se vytvářejí na základě odkazu na identifikační číslo INTERPI. Využitím identifikačního čísla je zajištěno vytvoření jednoznačného propojení, na základě kterého je možné zabezpečit integritu systému. Údaje, které se při vytváření vztahu vkládají do záznamu entity, se aktualizují pravidelnými službami systému, nebo se generují pouze pro zobrazení. Technické řešení správy integrity systému je předmětem jiné dokumentace.

2.3 Obecná doporučení pro zápis vybraných vlastností

2.3.1 Identifikátor

Identifikační číslo INTERPI jako jednoznačný identifikátor, nebo jiné identifikační číslo, které je jedinečné v rámci uvedeného systému např. souboru Národních autorit ČR. Vždy je nutno uvádět typ identifikátoru.

Identifikační číslo INTERPI

Identifikační číslo INTERPI se uvádí povinně a je generováno systémem pro zpracování entit. Záznam může obsahovat více identifikačních čísel INTERPI, a to v případě, že nahrazuje jiný zrušený záznam. Při zrušení záznamu vybere zpracovatel záznam, kterým rušený záznam nahradí. Kvůli zachování integrity celého systému entit INTERPI není možné (až na výjimečné případy), záznam zrušit bez náhrady. Do záznamu, který bude náhradou za zrušený záznam, se vloží další identifikační číslo INTERPI.

Jiný identifikátor

Typ:

- NA ČR - Národní autority ČR
- MA - Muzejní autority

- VIAF - Virtual International Authority File
- ISNI - International Standard Name Identifier
- IČO - identifikační číslo organizace
- kód_cz - kód geografické entity v databázi CZ_RETRO
- ČSÚ - kód geografické entity dle Českého statistického úřadu
- SŠÚ - kód geografické entity dle Slovenského statistického úřadu

Jeden záznam INTERPI může obsahovat propojení na více identifikátorů jiného systému, a to v případě, že jsou pravidla pro vytváření samostatných záznamů pro entitu (její části nebo alternativy) jiná než metodika INTERPI. Pro zabezpečení propojení s původními systémy je potřebné do INTERPI zapsat všechny související identifikátory. Identifikátor záznamu jiného systému se uvádí pouze v případě, je-li zpracovávána entita v záznamu jiného systému z části nebo úplně totožná se zpracovávanou entitou v záznamu INTERPI. Identifikátor záznamu jiného systému se nesmí uvádět, souvisí-li záznam se zpracovávanou entitou v záznamu INTERPI v širším kontextu.

2.3.2 Třída, podtřída

Každá entita musí být zařazena do třídy a podtřídy. Třída a podtřída vymezuje základní vlastnosti entity a určuje také přístup k jejímu zpracování (viz jednotlivé kapitoly metodiky vážící se ke konkrétním třídám).

2.3.3 Jazyk pro zápis vlastností entit

Každý záznam má určen jazyk, ve kterém je vytvářen. Jazyk záznamu nemusí být totožný s jazykem označení entity. Za jazyk záznamu se považuje zjednodušeně jazyk, ve kterém se vytvářejí poznámky ke zpracování, popisují se vztahy mezi entitami apod. V kontextu INTERPI je jazykem záznamu zpravidla čeština. V této fázi projektu není cílem vytvářet komplexní vícejazyčný systém.

Systém je však navržen tak, že je možné každou vlastnost uložit i v jiném jazyku, než je jazyk záznamu - v tom případě se určuje, v jakém jazyku je vlastnost uložena.

Současně je systém připraven na prezentaci dat ve vícejazyčném rozhraní. Údaje, pro které jsou v systému vytvářeny číselníky, umožňují interpretovat hodnotu z číselníku ve více jazycích. Číselníky se využívají především při typologii vlastností, při vymezení vztahů apod. V metodice jsou navrženy pouze číselníky s hodnotami v českém jazyce. Při dalším rozvoji projektu je možné doplnit i jiné jazykové varianty.

Systém je však navržen tak, že je možné data prezentovat ve vícejazyčném rozhraní. V současném řešení projektu se počítá pouze s prezentací v češtině. Při dalším rozvoji projektu je možné doplnit jiné jazykové varianty rozhraní.

Formát zápisu jazyka

Jazyk záznamu nebo vlastnosti se zapisuje v podobě třímístného kódu podle normy ISO 639-2. Zde je několik zkratků častěji používaných jazyků:

- cze - čeština,
- slo - slovenština,
- ger - němčina,
- lat - latina,
- pol - polština,
- eng - angličtina,
- grc - stará řečtina (do roku 1453),
- gre - moderní řečtina (po roku 1453).

2.3.4 Pravidla pro formu zápisu informací o entitě

Jak bylo uvedeno v přehledu souvisejících standardů, tato metodika je průnikem různých pravidel využívaných v paměťových institucích. Pokud se pravidla pro formu zápisu konkrétních vlastností entit v jednotlivých komunitách odlišují natolik, že nebylo možné průnik najít, je možné uvést vlastnost tolik-krát, kolik různých pohledů je potřeba vytvořit. V takovém případě se spolu s vlastností uvede i podle jakých pravidel byla vytvořena.

Nejvýznamnější rozdíly mezi formou zápisu podle různých pravidel jsou uvedeny u jednotlivých tříd entit.

Pokud zpracovatel předpokládá, že forma zápisu vlastnosti bude vyhovovat všem komunitám, vlastnost uvede bez informace o pravidlech. Pokud jedna z komunit rozhodne, že existující forma zápisu jí nevyhovuje, vloží vlastní formu a uvede pravidla, podle kterých byla vytvořena.

Používají se následující zkratky pro označení pravidel:

- RDA - Resource description and access,
- AACR2 - Anglo-american cataloguing rules, second edition²⁶,
- ZP - Základní pravidla pro zpracování archiválií,
- CCO - Cataloging cultural objects.

Pro úplnost se využívá také zkratka INTERPI, v případě, že je uvedená forma zápisu vlastnosti entity vytvořená podle zvláštních pravidel uvedených v této metodice.

2.3.5 Datace

Mnohé informace o entitě je možné doplnit o dataci. Datace vymezuje platnost vlastnosti entity, trvání vztahu nebo události související s entitou.

V souvislosti s platností vlastnosti entity se zapisuje datace pouze tehdy, pokud je možné a potřebné vyjádřit, že je vlastnost platná pouze pro určitý čas. Pokud se vlastnost vztahuje k celé historii entity, nebo je platnost vlastnosti daná implicitně, datace vlastnosti se nezapisuje - to znamená, že se neuvádí ani ve formě neúplného nebo přibližného data.

²⁶ Pravidla AACR2 se budou využívat pro zabezpečení retrospektivní kompatibility so systémem Národních autorit a jinými systémy, které tyto pravidla využívají při popisu. Při vytváření nových entit se budou pravidla AACR2 využívat do doby, kdy bude vydán překlad RDA a příslušné národní interpretace.

V pravidlech pro jednotlivé třídy entity je uvedeno, zda je zápis datace pro konkrétní vlastnosti doporučen.

Datace, která vymezuje trvání vztahů, nebo událostí souvisejících s entitou, je jednou z nejdůležitějších informací o vztahu nebo události. V tomto případě se doporučuje dataci zapsat s co největší přesností, včetně informace, že je datace neznámá.

Forma zápisu datace vlastnosti

Z uvedeného vyplývá, že je možné použít dvě formy zápisu datace:

- jednoduchá datace - ve formě textové poznámky, která obsahuje převážně jednoduchý rozsah dat; tento způsob zápisu není vhodný pro strojové zpracování,
- komplexní datace - obsahuje úplné informace o dataci, které umožní zobrazení poznámky pro uživatele i zabezpečí parametrizovaného vyhledávání podle dat.

Forma zápisu datace závisí na použití datace a je uvedena u každé vlastnosti entit.

Pro vytváření textu v případě jednoduché datace nebo pro zobrazení uživateli z údajů komplexní datace doporučujeme dodržovat následující pravidla:

- v úplném datu se údaj o měsíci zapisuje číslem, nikoli názvem měsíce (kvůli lepší srozumitelnosti pro jiné jazyky), číslice pro den a měsíc se nedoplňují nulami,
29. 6. 1915
- v neúplném datu se údaj o měsíci zapisuje názvem měsíce,
březen 1756
- rozdílná data se zapisují do závorek a uvozují se textem „nebo“,
24. 12. 1900 (nebo 25. 12. 1900)
- výraz pro století se zapisuje nezkrácený (kvůli lepší sémantické srozumitelnosti),
18. století
- nejisté datum se uvozuje příslušným výrazem („asi“, „ca“, „kolem“, „přibližně“),
kolem 1816
- pro bližší určení nejasného data se můžou spolu s rokem, stoletím používat výrazy jako „počátek“, „konec“, „první polovina“, „druhá polovina“ apod.,
první polovina 20. století
dvacátá léta 20. století
- rozsah dat se uvádí s pomlčkou podle pravidel českého pravopisu; kvůli jednoduššímu zadávání se pro zápis pomlčky využívá znak pro spojovník (nebo znaménko mínus).
1848-1849
20. 5. 1921 - 21. 8. 1938

Při zápisu interpunkčních znamének v textech datací je požadováno dodržování pravidel českého pravopisu. Tečka se připojuje k předcházejícímu slovu, za tečkou se píše mezera. Pomlčka se odděluje mezerami v případě víceslovných výrazů, v případě jednoslovných výrazů se mezerami neodděluje.

1848-1849
20. 5. 1921 - 21. 8. 1938
14.-17. 10. 2012

Datace na úroveň hodin, minut a sekund se neuvádějí.

Jednoduchá datace

Jednoduchá datace se u vlastností zapisuje ve většině případů ve formě jednoduchého rozsahu:

1735-1765

V případě nejasného data je možné zapsat dataci s příslušným výrazem - viz pravidla výše:

asi 1735-1765

Nebo jenom část rozsahu:

do 1765

od 1735

Komplexní datace

Datace vztahu nebo trvání události je tvořena dvěma částmi:

- začátek,
- konec.

Každá část se zapisuje jednak jako text, který se zobrazí uživateli:

22. 8. 1926
 1853
 15. 3. 1814 (nebo 16. 3. 1814)
 březen 1873
 17. století
 14. 7. 1789 - 20. 7. 1789
 první polovina 15. století
 1. století př. n. l.

Pokud je potřeba, může se v textu datace pro zobrazení uživateli uvést i datum podle jiného kalendáře. Tehdy se uvádí v závorce název kalendáře. Pro vyhledávání se uvede datum podle gregoriánského kalendáře.

25. 10. 1917 (juliánský kalendář)

Kromě toho je doporučeno uvádět dataci i ve tvaru vhodném pro vyhledávání (tj. ve formě podle ISO 8601). Norma ISO 8601 není zavedena úplně - např. pro zápis rozsahu dat pro vyhledávání jsme v případě století zvolili přirozenější zápis formou rozsahu dat (viz níže).

pro zobrazení:	pro vyhledávání:
22. 8. 1926	1926-08-22
25. 10. 1917 (juliánský kalendář)	1917-11-07
1853	1853

V souvislosti s výše uvedenými pravidly, není třeba využívat zápis datace podle ISO 8601 až na úroveň hodin, minut a sekund.

V případě, že se datace (její začátek nebo konec) zapisuje jako neurčité datum, nebo širší období, je pro vyhledávání potřebné uvést rozsah dat, které ohraničují dataci:

pro zobrazení:	pro vyhledávání:	
	od	do
15. 3. 1814 (nebo 16. 3. 1814)	1814-03-15	1814-03-16
17. století	1601	1700

březen 1873	1873-03-01	1873-03-31
14. 7. 1789 - 20. 7. 1789	1789-07-14	1789-07-20
první polovina 15. století	1401	1450
1. století př. n. l.	-0100	-0001

Více informací o datech je uvedeno u jednotlivých tříd entit.

2.3.6 Označení

Označení je základní vlastnost každé entity. Rozlišuje se preferované a variantní označení. Každá entita musí mít určeno alespoň jedno označení - zpravidla preferované. Označení se zapisují s ohledem na pravidla, podle kterých se vytváří. Označení je možno vytvářet podle stávajících pravidel (AACR2, RDA, CCO, ZP) platných v jednotlivých odborných komunitách. Pokud jsou stávající pravidla nedostatečná a je potřebné vytvářet formu označení (platnou pro projekt INTERPI), jejíž pravidla pro vytvoření jsou uvedena u jednotlivých tříd entit.

Může se uvádět pouze jedno preferované označení pro jedna pravidla. Musí existovat alespoň jedna preferovaná forma označení. Jedna preferovaná forma může platit pro více pravidel.

Označení se zapisuje také s ohledem na jeho časovou platnost a jazyk, ve kterém je zapsáno.

Každá třída entit má určeno, které typy označení se považují za preferované a které za variantní. Předpokládá se, že každé označení má určený typ.

V některých pravidlech a systémech paměťových institucí se používá termín „alternativní označení“ - obvykle pro zápis označení v jiné gramatické podobě (jednotné vs. množné číslo). Tyto formy označení spadají v INTERPI do skupiny variantních označení s určením příslušného typu (více viz pravidla pro třídy entit).

Typ a jazyk označení

Typ označení je vhodné určit především při zápisu variantních označení. Je potřeba rozlišovat variantní formu označení, která souvisí se zápisem označení v jiném jazyku. Pokud jde o rovnocennou variantu preferovaného označení v jiném jazyku, není potřeba určovat typ označení.

Jazyk označení není potřebné uvádět, pokud se zapisuje v jeho původním tvaru, jeho používané české verzi nebo pokud jméno vzniklo transliterací nebo transkripcí z původního jazyka podle pravidel aplikovaných v českém prostředí.

příklad rovnocenné cizojazyčné varianty českého označení (zaniklá korporace, u níž byly souběžně používány obě varianty označení)
 preferované označení: Okresní úřad Vysoké Mýto
 variantní označení: Bezirksbehörde Hohenmauth

příklad nerovnocenné cizojazyčné varianty (existující korporace, u níž je vytvořen překlad pro cizojazyčné uživatele)
 preferované označení: Státní oblastní archiv v Litoměřicích
 variantní označení (jazyk variantního označení: ger): Staatliches Gebietsarchiv Litomerice

Struktura označení

Označení se obecně skládá z jednotlivých částí označení (hlavní a vedlejší) a z doplňků (obecný, chronologický, geografický atd.). Popis a způsob využití jednotlivých částí označení je uveden v pravidlech pro jednotlivé třídy entit.

Obecně platí pravidlo, že doplňky se uvádějí v jazyku zpracování. V případě, že je celé označení záměrně uvedeno v jiném jazyce, uvedou se v jiném jazyce také doplňky, pokud není pro konkrétní třídu entit určeno jinak.

Je-li potřeba zobrazit označení v podobě jednoho řetězce uvádějí se jednotlivé části označení v tomto pořadí: hlavní část označení, vedlejší část označení, doplňky (pořadí doplňků se řídí doporučeními uvedenými v konkrétních třídách entit).

Pro označení je také možné zapsat dataci a poznámku.

Používání datace a chronologického doplňku

Chronologický doplněk a datace jsou dvě odlišné části označení a je třeba důsledně rozlišovat jejich použití. Chronologický doplněk je součástí označení - obvykle se používá k rozlišení dvou a více entit se stejnou hlavní a vedlejší částí tak, aby uživatel získal jednoznačnou informaci o jakou entitu se jedná. Chronologický doplněk se také používá v případě, že jeden záznam popisuje pouze jednu historickou etapu entity (např. v případě korporace). Použití chronologického doplňku je specifikováno v pravidlech pro konkrétní třídu entit. Chronologický doplněk se musí uvádět stejný ve všech formách označení.

Datace označení se využívá k určení, kdy označení platilo. Pokud je označení využíváno v průběhu celé historie entity nebo není možné určit, kdy se označení používalo, datace se nevyplní. Datace se uvádí ve formě jednoduché datace (viz informace o dataci).

2.3.7 Zařazení

Zařazení je vyjádření charakteristiky entity pomocí jednoduchých slov nebo slovních spojení - v zásadě propojením na obecný pojem. Typy zařazení jsou uvedeny u konkrétních tříd entit.

2.3.8 Vztahy a události

Důležitou skupinou vlastností entit jsou vztahy a události, které entitu doprovázejí. Obecně můžeme hovořit o jednoduchém a komplexním vztahu.

Jednoduchý vztah

Jednoduchý vztah se tvoří propojením na jinou entitu (pro více informací o propojení viz samostatná část metodiky) s uvedením role související entity, datace vztahu a poznámky. Role související entity vyjadřuje charakter vztahu mezi entitami - pokud je to možné, měla by být role uvedena u každého vztahu. Datace se uvádí, pokud je potřebné vymezit trvání vztahu. Poznámka se využívá pro doplňující informace o vztahu.

Obecně rozlišujeme tyto typy jednoduchých vztahů:

- hierarchický vztah - vztah mezi dvěma pojmy, který může být buď generickým vztahem anebo partitivním vztahem;
 - generický vztah - vztah mezi dvěma entitami, kdy intenze jedné entity zahrnuje intenzi druhé entity a alespoň jednu další vymežující charakteristiku. Nebo také: sémantický hierarchický vztah mezi dvěma entitami, z nichž jedna vyjadřuje rod a druhá druh;
 - partitivní vztah - vztah mezi dvěma entitami, kdy jedna z těchto entit tvoří celek a druhá část tohoto celku. Nebo také: sémantický hierarchický vztah mezi dvěma entitami, z nichž jedna vyjadřuje celek a druhá jednu jeho část;
- asociativní vztah - vztah mezi dvěma entitami, které mají nehierarchickou tematickou souvislost na základě zkušeností. Nebo také: reciproční sémantický vztah mezi entitami, které nejsou členy stejné třídy ekvivalence a mezi kterými nelze definovat hierarchický vztah, avšak funkční, formální, prostorová nebo časová souvislost mezi nimi je natolik závažná, že je účelné pro potřeby vyhledávání jejich vzájemnou vazbu vyjádřit;
 - sekvenční vztah - asociativní vztah založený na prostorové nebo časové souvislosti;
 - temporální vztah - sekvenční vztah zahrnující události v čase;
 - příčinný vztah - asociativní vztah zahrnující příčinu a její důsledek.

Pro zpracování v rámci znalostního modelu INTERPI platí, že v případě hierarchických vztahů není nutné vytvářet reciproční vztah v případě, že je vytvořeno propojení na nadřazenou entitu. V tomto případě je možné propojení na podřazené entity generovat v případě polyhierarchie. Asociativní vztahy se uvádějí vždy, pokud je to možné, ve formě recipročních propojení.

Komplexní vztah - událost

Komplexní vztah je tvořen souborem propojení na jiné entity a pro potřeby metodiky se hovoří o událostech²⁷. Komplexní vztah - událost - se obvykle odehrává na nějakém místě, za přítomnosti různých osob, v průběhu popsané události, s přičiněním korporace apod. Událost je tak tvořena propojením na více typů entit v různých rolích, datací a poznámkou. Každá událost má určený typ. Rozlišují se 3 základní typy událostí: počátek existence entity, konec existence entity a změna entity. Kromě toho se podle třídy entit určuje, zda jde např. o počátek existence entity narozením, založením, vytvořením apod. Typy událostí jsou uvedeny u jednotlivých tříd entit.

2.3.9 Popis - historie, charakteristika, definice apod.

Záznam entity může obsahovat narativně tvořený popis entity různého typu a rozsahu (více viz pravidla pro jednotlivé třídy entit). Pokud je popis entity veřejně dostupný v jiném zdroji (např. na webové stránce nebo v tištěném zdroji), nedoporučuje se kopírovat ho do záznamu entity. Na existující popisy entit je možno odkázat s uvedením zdroje nebo vložením propojení na webovou stránku.

²⁷ Je potřebné rozlišovat mezi vlastnostmi entity označovanými jako událost, kdy jde o obecnou nepojmenovanou událost např. vznik, zánik apod. a entitami třídy událost, kdy jde o konkrétní událost s jednoznačným označením.

Stručná charakteristika

Stručná charakteristika je základním typem narativního popisu a je jedním z doporučených polí minimálního záznamu o entitě (pouze u třídy entit obecný pojem ji nahrazuje vlastnost vysvětlení/definice). Vytváří se za účelem odlišení entity od jiných entit a poskytnutí rychlé orientační informace; používá se také v tištěných a elektronických výstupech (např. archivní pomůcky). Její použití se uvádí u jednotlivých tříd entit. Je tvořena textem, který začíná malým písmenem a není zakončen tečkou. Doporučený rozsah stručné charakteristiky je nejvýše 30 slov (nebo 200 znaků).

Do stručné charakteristiky se neuvádí data a místa narození/vzniku/začátku nebo úmrtí/zániku/konce; naopak uvádí se data a místa působení, pokud je to z důvodů absence jiných údajů nutné. Je třeba se vyvarovat generalizací nepodložených spolehlivými zdroji informací. Potřebné informace se do stručné charakteristiky zaznamenávají od obecných, významných a déle trvajících směrem k detailním a epizodním; uvádí se informace o fiktivnosti entity. Vždy je však třeba dbát na stylistickou správnost a vyváženost. U žijících osob se uvádí pouze údaje z veřejných a oprávněně publikovaných zdrojů, popř. získané na základě písemného souhlasu této osoby.

zakladatel betonového stavitelství, profesor ČVUT, technický vedoucí u firmy Skorkovský, Prof. Dr. Ing., od 1953 akademik ČSAV

sociálnědemokratický politik, novinář a publicista, československý ministr

V případě, že není možné o příslušné osobě možné zjistit životopisné údaje, uvedou se jiné informace známé ze zdrojových dokumentů:

farář v obci Dolní Lhota, okr. Jindřichův Hradec v roce 1890

učitel obecné školy, práce z oboru kvantové fyziky

V případě korporace se uvádějí informace, které nevyplývají z preferované formy jména a sama preferovaná forma jména včetně dodatku neumožňuje dostatečnou identifikaci korporace po stránce její činnosti.

dobrovolný hasičský sbor

strojírenský podnik vyrábějící především prostředky pro vážení a lanové dráhy

spolek zaměřený na ekologickou výchovu

Popis, historie, životopis apod.

Pro každou třídu entit jsou vymezeny různé typy popisu - podrobné informace jsou v jednotlivých třídách. Doporučuje se vytvářet popisy o délce do cca 10 000 znaků, ve výjimečných případech do 12 000 znaků (5,5 případně 6,5 normalizovaných stránek). Vkládání delších popisů je nutno konzultovat se supervizorem pro příslušnou třídu entit.

Popis by měl vhodně sumarizovat informace získané o entitě a obsahovat takové informace, které budou pro uživatele vodítkem při sledování souvislostí mezi entitami. Pro naplnění myšlenky projektu INTERPI, jehož cílem je vytvoření znalostního modelu, a v souladu se současnými trendy ve zpracování informací, se doporučuje informace z narativního popisu

zapsat také ve strukturované formě v rámci událostí a vztahů entity. Pouze pomocí strukturovaného popisu je možno zabezpečit propojení mezi souvisejícími entitami. Pokud se zpracovatel rozhodne pomocí událostí vyjádřit pouze část popisu, neměl by tuto část narativního textu odstranit nebo vynechat.

Při vytváření popisu je možné zaznamenat také informaci o autorovi popisu a to formou propojení na záznam jeho entity.

Popis (jakéhokoliv typu) vytvořený při popisu entity je veřejně dostupný.

2.3.10 Poznámky

V záznamu entity je možné uvést dva základní typy poznámek: veřejnou a neveřejnou. Poznámky uvedené k celému záznamu entity se vztahují na celý popis. Je možné uvádět více veřejných a neveřejných poznámek v rámci jednoho záznamu, a to v případě, že každá vysvětluje jiný problém.

Veřejná poznámka

Veřejná poznámka obsahuje informace důležité pro běžného uživatele, např. poznámku, která objasňuje, jakým způsobem byly zvoleny informace pro zpracování entity nebo jakým způsobem byla entita vymezena, a to především v případě entit, u kterých se předpokládá jejich rozporování.

Neveřejná poznámka

Neveřejná poznámka je určena pro jiné zpracovatele a může obsahovat instrukce pro další zpracování entity apod. Nesmí však obsahovat osobní informace a sdělení, která by nějakým způsobem poškozovala jiné zpracovatele nebo zpracovávanou entitu.

Poznámky k vlastnostem

Pokud je potřeba zapsat více informací souvisejících s konkrétní vlastností entity, lze využít poznámku uvedenou přímo u dané vlastnosti. Poznámka může doplňovat např. dataci vlastnosti, nebo vlastnost samotnou. Je určena pro zápis nestrukturovaného textu, který přímo souvisí s konkrétní vlastností entity. Taková poznámka je vždy veřejná - tj. přístupná běžnému uživateli.

2.3.11 Vyobrazení

Informace vyobrazení, které reprezentuje entitu. Vyobrazení se může uvést propojením na samostatný záznam dokumentu nebo se prvek použije na slovní popis vyobrazení. To znamená, že pokud existuje elektronická verze vyobrazení (digitální objekt), může se zpracovat jako samostatný dokument v záznamu dokumentu (použije se především v případě, že jde o autorské dílo hodné zvláštního zřetele), nebo se na něho odkáže v prvku URL. Pro zápis historie vyobrazení se použije prvek Poznámka s typem Historie.

Předmětem projektu INTERPI není řešení úložiště digitálních objektů. Pro uložení digitálního objektu se doporučuje využívat úložiště se zabezpečenou správou, trvalým přístupem a zabezpečením trvalé URL.

2.3.12 Zdroj informací o entitě

Zdroj informací o entitě se uvádí k celému záznamu nebo ke konkrétní vlastnosti. Zdroj se uvádí v podobě stručného standardizovaného popisu. Za standardizovaný popis se považuje ISO 690 a dále uvedená pravidla pro citování muzejních sbírek a fondů a sbírkových předmětů, archivních dokumentů apod. Informace o zdroji by měla obsahovat také informace, které ho umožňují zpětně jednoznačně identifikovat.

Standardizovaný popis publikovaného zdroje je možné získat z různých externích zdrojů, jako jsou knihovní katalogy např.:

- Souborný katalog České republiky,
- Deutsche Nationalbibliothek.

Kromě standardizovaného popisu, který je povinným údajem pro identifikaci zdroje, se může uvést URL zdroje. Využívá se např. pro poznamenání dalších zdrojů informací o entitě - např. webové stránky korporace, geografického objektu, osobní stránky. URL nenahrazuje standardizovaný popis.

Při jednotlivých vlastnostech je možné uvést zdroj, ze kterého je informace uložená ve vlastnosti převzata. Pokud se většina informací vybírá z obecně dostupných zdrojů, nebo jedinečného zdroje (např. archivního dokumentu), není potřeba uvádět zdroj při každé vlastnosti. Jako první se uvádí hlavní zdroj informací. Pokud u vlastnosti není zdroj uveden, předpokládá se, že je k ní vztážen první zdroj.

V případě citace pramene z archivních souborů a muzejních sbírek se vždy uvádí v daném pořadí (body 1 a 2 jsou vždy povinné):

3. název muzea, archivu nebo jiné instituce, kde je pramen uložen,
4. název archivního souboru nebo muzejní sbírky,
5. bližší charakteristika v rámci archivního souboru nebo muzejní sbírky (např. karton, inventární číslo),
6. charakteristika jednotliviny, např. pomocí její původní signatury nebo čísla jednáciho.

Státní oblastní archiv v Zámrsku, fond Velkostatek Rychmburk, inv. č. 3864

Státní okresní archiv Klatovy, fond Okresní úřad Klatovy I, č. př. 137/1998

Státní okresní archiv Hradec Králové, fond Lahůlek Miroslav, ref. 1/2//13

Státní okresní archiv Tachov, Místní národní výbor Čečkovice (1935) 1946-1960, inventář. Tachov 2006. S. 15

Regionální muzeum v Chrudimi, Sbírková fotografie, sign. FN07538.

2.3.13 Služební informace o záznamu

Stav záznamu

Určuje stav zpracování entity podle životního cyklu záznamu. Stav záznamu se mění z části automaticky a z části na základě rozhodnutí zpracovatele.

Obr. 1: Životní cyklus záznamu

Hodnoty určující stav záznamu:

- rozpracovaný návrh,
- dokončený návrh,
- rozpracovaná revize,
- dokončená revize,
- schválený záznam,
- zrušený záznam.

Zpracovatel

Do záznamu o entitě se automaticky ukládá údaj o zpracovateli (příhlašovací jméno), který do záznamu zasahuje.

Autor dat

Uvádí se v případě rozsáhlejších textů (popis, historie, životopis) to přímo u vlastnosti, které se týká. Autor dat se uvádí formou propojení na vlastní záznam entity. Více viz kapitola 1.3.2.

Souhlas se zpracováním osobních údajů

Do záznamu se ukládá informace o datu a formě poskytnutí souhlasu fyzické osoby se zpracováním osobních údajů v případě, že se souhlas vyžaduje. Uchování fyzické podoby

souhlasu (list, vytištěný e-mail apod.) zabezpečuje zpracovatel, který souhlas získal a osobní údaje na základě něho do databáze vložil.

Datum vzniku, datum změny

Do záznamu se automaticky ukládá datum vzniku záznamu a datum každé změny záznamu spolu s údajem o zpracovateli. Na základě těchto údajů se vytváří tzv. chronologie změn záznamu (transakční protokol).

3 Třída entit osoba/bytost

Za entitu z třídy osoba/bytost se považuje skutečná, fiktivní nebo předpokládaná osoba, pojmenována bytost nebo zvíře. Pokud má jedna skutečná osoba více fiktivních identit (např. bibliografických entit), může se při zpracování postupovat dvěma způsoby:

- osoba se zpracuje jako jedna entita - v jednom záznamu. Zpracovatel vybere jako preferované označení to, které je častěji používané, známější (tj. zpracovatel upřednostní skutečné nebo fiktivní jméno). Jako variantní forma se uvedou další jména, která osoba využívá. Tento postup je vhodný, pokud jsou známe vlastnosti týkající se skutečné nebo fiktivní identity totožné, resp. zpracovatel nemá dostupné žádné informace o rozdílnosti vlastností (prakticky: osoba charakterizuje svoji skutečnou i fiktivní identitu stejnými životopisnými údaji). Pokud je to možné, doporučujeme upřednostnit tento způsob zpracování;

příklad entity se pseudonymem preferovaným před občanským jménem
 preferované označení (pseudonym): John, Jaromír, 1882-1952
 variantní označení (skutečné jméno): Markalous, Bohumil, 1882-1952

příklad entity s preferovaným občanským jménem před krycím jménem
 preferované označení (skutečné jméno): Potůček, Jiří, 1919-1942
 variantní označení: Tolar, 1919-1942

- osoba se zpracuje jako více entit - ve více záznamech. Zpracovatel rozhodne o rozdělení entit do více záznamů podle toho, kolik samostatných alternativních identit má osoba vytvořených. Tento postup je vhodný, pokud má osoba vytvořenou samostatnou alternativní identitu (identity) s odlišnými charakteristikami (např. fiktivní životopis). Jako více entit se může zpracovat i osoba v případě, že alternativní identita má znaky entity jiné třídy (např. korporace), nebo je vytvořena spoluprací více entit.

V případě, že jsou dvě entity (nebo více entit) ztotožněny dodatečně a zpracovatel se rozhodne entity spojit do jednoho záznamu, využije postup pro spojení/zrušení záznamu.

Osoba versus korporace

Při výběru zařazení entity do třídy osoba/bytost nebo korporace je obvykle rozhodující charakter označení. Obecně platí, že v případě profesních aktivit (podnikání, živnost apod.), kdy osoba využívá své jméno jako označení pro „firmu“ (například vydavatelé, tiskaři apod.), se vytváří zvlášť entita korporace pro popis profesních aktivit a zvlášť entita osoba/bytost pro popis života osoby. Obě entity se navzájem propojí.

příklad entity ze třídy osoba, které vystupuje pod pseudonymem evokujícím entitu korporace (výtvarný umělec používající korporativní pseudonym)
 entita korporace:

preferované označení: Agentura Barnum, 1990-, Chrudim (Česko)

variantní označení: Barnum

související entita (osoba/bytost): Polanský, Jiří

entita osoba/bytost:

preferované označení: Polanský, Jiří

související entita (korporace): Agentura Barnum, 1990-, Chrudim (Česko)

Společný pseudonym

Více jednotlivých entit vystupujících pod společným pseudonymem se zapisuje do třídy osoba/bytost v případě, že označení, které využívají, neevokuje název korporace. V opačném případě se zpracují ve třídě korporace. Ze záznamu entity se společným pseudonymem se vytvoří propojení na všechny osoby, které pod tímto pseudonymem tvoří.

Anonymní a neznámý tvůrce/osoba

Anonymní a neznámý tvůrce se obvykle spojuje s dílem nebo se o něm získávají informace při popisu jiné související entity. Anonymní a neznámý tvůrce je zařazen do třídy entit osoba/bytost, do podtřídy fyzická osoba. Zařazení do podtřídy fyzická osoba je odůvodněno předpokladem, že osoba skutečně existovala, ale není o ní známé její skutečné označení ani dostatek životopisných údajů.

Při vytváření označení pro anonymního nebo neznámého tvůrce se doporučuje postupovat podle pravidel CCO, které jsou shrnuty v následujících odstavcích.

Anonymní tvůrce/osoba

Anonymní tvůrce je takový tvůrce, jehož skutečné jméno sice není známo, ale jehož dílo a styl je dostatečně popsán a jenž je znám pod určitým označením. Takovéto označení zapíšeme v jazyce zpracování (tj. česky). Pokud takový výraz v češtině neexistuje, uvedeme označení v původním jazyce. Pokud se identita tvůrce během času na základě vědeckého bádání změní, zapíše se původní označení jako variantní označení.

Pokud neexistuje jistota, že je původně anonymní tvůrce identický s možným známým tvůrcem, nespojujeme je v jednom záznamu, ale vytvoříme dva rozdílné, vzájemně propojené záznamy. Přesné biografické údaje jsou v případě anonymních tvůrců většinou neznámé. Uvedeme tedy jen předpokládanou národnost (nebo místo působení), přibližná životní data nebo léta působení.

Neznámý tvůrce/osoba

Neznámý tvůrce je takový, jehož skutečné jméno není známo a není dostatečně popsán ani jeho styl a dílo a který ani není znám pod žádným označením. Tito tvůrci jsou velmi běžní zejména v oblastech jako je antické umění, asijské umění, africké umění, aboriginské umění, lidové a dekorativní umění a západní umění šestnáctého století a starší. Pravidla pro označení neznámého tvůrce se uplatní také na prokazatelně existující historickou osobnost neznámého jména obdobně.

Pro uvedené případy se doporučuje vytvořit generické označení spočívající ve spojení slova „neznámý“ s označením kulturní či národnostní příslušnosti (např. neznámý Korejec) nebo vazby na známou osobu v příbuzenském vztahu (např. Spytihněv II. (kníže) - dcera neznámého jména). Případně doplněné ještě o širší data (např. neznámý Korejec 18. století). Je důležité si uvědomit, že toto generické označení se nevztahuje k jedné entitě, ale k neomezenému počtu entit (konkrétně v předcházejícím příkladu ke všem neznámým

korejským autorům 18. století). Pokud si nejsme s určením lokality nebo období zcela jisti, uvádíme na konci otazník bez mezery (např. neznámý řezbář Nizozemsko? 14. stol.?).

3.2 Podtřídy

Pro třídu entit osoba/bytost jsou definovány tyto podtřídy:

- fyzická osoba - osoba, jejíž existence je jistá, nebo předpokládaná a jsou známy všechny identity takovéto osoby (včetně pseudonymů),

Němcová, Božena, 1820-1862

Gustav II. Adolf, švédský král, 1594-1632

- fiktivní fyzická osoba - fiktivní osoby, jejichž existence je prokazatelně založena pouze na fiktivních biografických datech, postavy z literárních, filmových děl apod., pokud není zřejmé, zda se jedná o fyzickou nebo fiktivní fyzickou osobu, upřednostníme podtřídu „fyzická osoba“,

Eyrová, Jana

Pytlík, Frodo

- bytost - bytosti s vlastním jménem evokujícím jméno osoby - např. božstva, nadpřirozené a mimozemské bytosti, pohádkové bytosti apod.,

Venuše

Achilleus

Hurvínek

- zvíře - zvířata známá pod vlastním jménem.

Lajka

Dášeňka

3.3 Vlastnosti entity osoba/bytost

3.3.1 Označení

Označení entity osoba/bytost vychází převážně z pravidel AACR2, resp. jejich aplikaci v databázi jmenných autorit²⁸. Od roku 2015 se počítá se zavedením pravidel RDA včetně jejich interpretaci pro bázi jmenných autorit. V tom případě se může mírně změnit i způsob vytváření označení pro entity osoba/bytost.

Entita osoba/bytost může mít zapsané následující typy označení:

- úřední / skutečné / světské jméno / jméno za svobodna,
- akronym / zkratka - iniciálová zkratka apod.,
- autorská šifra - novinářská značka
- pseudonym,
- církevní jméno,
- jméno získané sňatkem,
- historická podoba jména,
- přímé pořadí.

²⁸ LUFFER, Jan. *Metodika tvorby a kontroly jmenných autorit ve formátu MARC21 : osobní jména* [online].

Typ označení je vhodné určit především při zápisu variantních označení. Je potřeba rozlišovat variantní formu označení, která souvisí se zápisem označení v jiném jazyku. Pokud jde o rovnocennou variantu preferovaného označení v jiném jazyku, není potřeba určovat typ označení.

příklad uvedení typu označení

preferované označení (skutečné jméno): Fišer, Zbyněk, 1930–2007

variantní označení (pseudonym): Bondy, Egon, 1930–2007

příklad uvedení označení v jiném jazyce

preferované označení: Čapek, Karel, 1890–1938

variantní označení (jpn): Chapekku, Kareru, 1890–1938

variantní označení (por): Tchápek, Karel, 1890–1938

Preferované a variantní označení

Výběr preferovaného označení třídy osoba/bytost se řídí především standardy knihovnické komunity (AACR2 resp. RDA). Jako preferované označení se uvádí forma označení v původním jazyce, nebo česká podoba označení (v případě panovníků, papežů, božstev apod.) pokud je známější a více užívána. Pro zahraniční ženská jména se využívá forma bez českého přechylování.

Všechny jiné podoby označení se zapíší jako variantní označení - především označení s jiným určením hlavní a vedlejší části. Známa česká podoba označení, pokud se pro preferovanou formu využilo označení v původním jazyce apod. Variantní podoba jména ve formě, která není využívána, se záměrně netvoří (např. pouze s iniciálou jména, nebo s českou verzí jména).

Části označení

Označení jména osoby/bytosti se skládá z:

- hlavní části,
- vedlejší části,
- doplňku.

Hlavní část označení

V knihovnické komunitě je označováno také jako vstupní prvek, nejčastěji jde o příjmení včetně členů příslušného jazyka. Za příjmení se považuje šlechtický přídomek včetně předložek (von, zu).

Pokud se v označení entity osoba/bytost nevyskytuje příjmení, nebo ho není možné určit, zapíše se jako hlavní část označení celé jméno. Pro hlavní část označení se určuje typ (příjmení, jméno).

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: William Shakespeare)

hlavní část označení (příjmení): Shakespeare

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Molière)

hlavní část označení (příjmení): Molière

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Jean de La Fontaine)

hlavní část označení (příjmení): La Fontaine

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Maxipes Fík)
hlavní část označení (jméno): Maxipes Fík

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Jan II. z Rožmberka)
hlavní část označení (příjmení): z Rožmberka

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Vavřinec Leander Rvačovský ze Rvačova)
hlavní část označení (příjmení): Rvačovský ze Rvačova

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Karel Havlíček Borovský)
hlavní část označení (příjmení): Havlíček Borovský

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: August Freiherr Rebensteiger von Blankenfeld)
hlavní část označení (příjmení): Rebensteiger von Blankenfeld

Vedlejší část označení

Druhá část jména - obvykle křestní, vlastní jméno. Do vedlejší části označení se zapisují také předložky, v závislosti na jazyku označení.

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: William Shakespeare)
hlavní část označení (příjmení): Shakespeare
vedlejší část označení: William

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Jean de La Fontaine)
hlavní část označení (příjmení): La Fontaine
vedlejší část označení: Jean de

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Vavřinec Leander Rvačovský ze Rvačova)
hlavní část označení (příjmení): Rvačovský ze Rvačova
vedlejší část označení: Vavřinec Leander

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: Karel Havlíček Borovský)
hlavní část označení (příjmení): Havlíček Borovský
vedlejší část označení: Karel

příklad uvedení typu hlavní části označení (entita: August Freiherr Rebensteiger von Blankenfeld)
hlavní část označení (příjmení): Rebensteiger von Blankenfeld
vedlejší část označení: August Freiherr

Doplňek označení

Označení pro entitu třídy osoba/bytost může mít tyto doplňky:

- rozpis iniciál,

příklad využití doplňku typu rozpis iniciál (entita: Bernard Shaw) příkladem je uvedení variantní formy jména

hlavní část označení (příjmení): Shaw
vedlejší část označení: G. B.
doplňek (rozpis iniciál): George Bernard
doplňek (chronologický doplňek): 1856-1950

- obecný doplňek - funkce, panovnický titul, mladší/starší apod.,

příklad uvedení doplňku typu obecný doplňek (entita: František z Assisi)

hlavní část označení (jméno): František z Assisi
doplňek (obecný doplňek): svatý
doplňek (chronologický doplňek): 1128-1226

- římské číslice - označení panovníka, papeže apod.,

příklad využití doplňku typu římské číslice (entita: Jan II. z Rožmberka)
hlavní část označení (příjmení): z Rožmberka

vedlejší část označení: Jan
doplňek (římské číslice): II.

- **geografický doplňek** - používá se pouze v generickém označení neznámého autora (autorů),
příklad uvedení geografického doplňku
hlavní část označení: neznámý řezbář
doplňek (geografický doplňek): Nizozemsko?
doplňek (chronologický doplňek): 14. stol.?
- **chronologický doplňek** - data narození, působení.

3.3.2 Popis

Pro entitu třídy osoba/bytost se zapisují tyto typy narativního popisu:

- **stručná charakteristika** - obvykle jedna věta charakterizující entitu, včetně místa a oboru působnosti,

příklad stručné charakteristiky (entita: William Shakespeare)
stručná charakteristika: anglický spisovatel a dramatik

příklad stručné charakteristiky (entita: Jean de La Fontaine)
stručná charakteristika: francouzský bajkař a básník

příklad stručné charakteristiky (entita: Vavřinec Benedikt z Nudožer)
stručná charakteristika: matematik, pedagog, básník a filolog, autor první systematické mluvnice češtiny

příklad stručné charakteristiky (entita: Maxipes Fík)
stručná charakteristika: pohádková postava

příklad stručné charakteristiky (entita: Jan II. z Rožmberka)
stručná charakteristika: jihočeský šlechtic, vrchní hejtman ve Slezsku, nejvyšší komorník

příklad stručné charakteristiky (entita: Vavřinec Leander Rvačovský ze Rvačova)
stručná charakteristika: novokališnický kněz, pisář a děkan ve Slaném

příklad stručné charakteristiky (entita: Karel Havlíček Borovský)
stručná charakteristika: básník, novinář, politik, literární kritik a překladatel, účastník dění v roce 1848

příklad stručné charakteristiky (entita: August Freiherr Rebensteiger von Blankenfeld)
stručná charakteristika: okresní hejtman v Poděbradech a Chrudimi v letech 1881–1920

- **životopis** - biografické údaje entity delšího rozsahu a struktury.

3.3.3 Vztahy a události

Pro entitu třídy osoba/bytost se obvykle zapisují tyto typy asociativních vztahů:

- **sourozenci** (bratr, sestra), další rodinné vztahy - propojením na jinou entitu osoba/bytost,
- **jiná entita** (osoba/bytost, nebo korporace) reprezentující tutéž osobu - využitelné pokud více entit osoba/bytost vystupuje jako jeden celek pod společným označením, nebo jako jedna fiktivní osoba, a také v případě, že se více identit jedné entity zpracovává v samostatných záznamech; pokud je nutné zapsat více informací souvisejících se změnou jména (nebo vytvořením nové identity entity), využije se vlastnost „změna jména/identity“,
- **ocenění** - propojením na entitu dílo/výtvar, pokud entita osoba/bytost získala nějaké vyznamenání, cenu.

Pro entitu třídy osoba/bytost je typický hierarchický vztah typu:

- člen rodu/rodiny - s propojením na entitu rod/rodina.

Pro entitu třídy osoba/bytost se obvykle zapisují tyto typy událostí:

- členství - propojením na korporaci (v roli: členská organizace), související entity osoba/bytost (v roli: člen) a související entitu geografický objekt (v roli: místo),
- významné aktivity - propojením na dílo/výtvor nebo událost,
- uzavření nebo ukončení manželství - propojením na jinou entitu osoba/bytost (v roli: manžel/manželka) a související geografický objekt (v roli: místo) nebo dílo/výtvor (v roli: místo - v případě uzavření nebo ukončení manželství v konkrétním stavebním objektu),
- zaměstnání - propojením na korporaci (v roli: zaměstnavatel), související entity osoba/bytost (v roli: spolupracovník, nadřízený), související entitu geografický objekt (v roli: místo),
- studium - propojením na korporaci (v roli: škola), související entity osoba/bytost (v roli: spolužák, učitel), související entitu geografický objekt (v roli: místo),
- udělení ocenění - pokud není dostatečné uvést ocenění jednoduchým asociativním vztahem, zapisuje se udělení ocenění formou propojení na událost (v roli: ceremoniál ocenění), související dílo/výtvor (v roli: ocenění), související entitu osoba/bytost (v roli: udělovatel), související entitu korporace (v roli: udělovatel).

Dále jsou pro entitu osoba/bytost charakteristické dvě události:

- počátek existence (narození) - s propojením na entitu osoba/bytost (v roli: otec, matka), související entitu geografický objekt (v roli: místo),
- konec existence (úmrť) - s propojením na entitu geografický objekt (v roli: místo).

Také je možné využít událost typu „změna“ pro zapsání následujících informací:

- změna jména/identity - využije se, pokud nepostačuje zapsat změněné jméno pouze jako variantní označení s vymezením datace platnosti nebo jako propojení na jinou entitu - vytvoří se jako propojení na jinou entitu osoba/bytost a případně související místo.

3.3.4 Zařazení

Pro entitu osoba/bytost se doporučuje zapsat tyto typy zařazení:

- obor působnosti - propojení na entitu obecný pojem (např. *filolog, truhlář, kat*),
- pohlaví - výběrem z možností „žena“, „muž“,
- příslušnost k zemi - propojením na entitu geografický objekt, zemi, k níž se osoba hlásila nebo v níž převážně působila,
- určení jazykové oblasti - výběrem z nabídky jazyků.

3.3.5 Vyobrazení

Jako vyobrazení se uvádějí např.:

- osobní erb,

- fotografie nebo jiné vyobrazení osoby,
- osobní pečeť apod.

K jednotlivým vyobrazením se můžou uvádět tyto související informace: popis (slovní, narativní popis), historie, datace používání nebo vytvoření vyobrazení, poznámka a URL vyobrazení.

3.3.6 Titul

Uvádějí se tyto typy titulů:

- tituly před jménem - akademické tituly, pedagogické hodnosti, čestné tituly apod.,
- tituly za jménem - vědecké tituly, čestné tituly apod.,
- šlechtické tituly - pokud nejsou součástí jména.

3.3.7 Veřejná a neveřejná poznámka

Je možné uvést veřejnou nebo neveřejnou poznámku k entitě. Viz bližší informace v kapitole 2.3.6.

3.3.8 Zdroj informací o entitě

Uvádějí se zdroje, ze kterých se čerpají informace o entitě. Více viz v kapitole 2.3.10.

3.3.9 Identifikační číslo INTERPI

Přiděluje se automaticky při prvním uložení záznamu. Více viz v kapitole 2.3.1.

3.3.10 Jiný identifikátor

Obsahuje identifikátory jiného systému. Doporučuje se minimálně zapsat identifikátor Národních autorit ČR, případně Muzejních autorit. Více viz v kapitole 2.3.1.

4 Třída entit rod/rodina

Při zpracování třídy entit rod/rodina se za samostatnou entitu považuje rod/rodina jako celek a také její jednotlivé části - větve. Je na rozhodnutí zpracovatele jakou míru podrobnosti popisu zvolí. Pokud se v průběhu historie měnilo označení rodu/rodiny nebo větve rodu/rodiny, nevytváří se pro odlišné formy označení samostatný záznam. Odlišné formy označení se uvádějí jako variantní s datací, pokud je známá.

Za rod se považují šlechtické rody. Za rodinu je možné považovat uskupení osob na základě příbuzenských vztahů. Záznam pro rodinu se tvoří pouze v případě, že je rodina jako celek významná, má jako celek podíl na událostech souvisejících s jinými entitami apod. (např. rodina výtvarníků Manesů). V ostatních případech se dává přednost popisu jednotlivých členů rodiny jako samostatných entit třídy osoba/bytost a jejich propojení prostřednictvím příbuzenských vztahů.

Při vytváření záznamu entity třídy rod/rodina se uvádí poslední známé označení entity. Ostatní data související s historií rodu/rodiny se uvedou v příslušných vlastnostech (např. variantní označení, historie rodu/rodiny) apod.

4.1 Podtřídy

Pro třídu entit rod/rodina jsou definovány tyto podtřídy:

- rod, rodina,
Habsburkové (rod)
von Büllow (rod)
Mírkové ze Solopisk (rod)
- fiktivní rod, fiktivní rodina - obvykle rod nebo rodina, u kterého se předpokládá, že reálně neexistoval a zmiňuje se pouze v uměleckých dílech apod.,
Adams (rodina)
Mézga (rodina)
Simpsons (rodina)
- větev rodu.
Schwarzenbergové (rod). Orlická větev

4.2 Vlastnosti entity rod/rodina

4.2.1 Označení

Entita rod/rodina může mít uvedený tento typ označení:

- historická podoba jména

Typ označení se uvádí především při variantní formě jména. Pokud se uvádí současná podoba jména, nebo její varianty v cizím jazyce, není nutné uvádět typ označení.

příklad uvedení typu označení

preferovaná forma jména: Dačičtí z Heslova (rod)

variantní forma jména (historická podoba jména): Dacziczky z Hesslowa (rod)

Preferované a variantní označení

Jako preferované označení se doporučuje uvádět podobu označení, která je nejvíce známá, nebo současná podoba označení. Označení rodu/rodiny se v češtině obvykle vytváří z příjmení jeho členů doplněním koncovky (-ové, -ovi)²⁹. Označení se uvádí včetně šlechtických přídomků. Ostatní formy označení se uvedou jako variantní. V případě, že pro rod/rodinu není běžné české označení, uvede se pouze jeho cizojazyčná podoba.

příklad preference cizojazyčné podoby jména
 preferovaná forma jména: Mězga (rodina)
 variantní forma jména: Smolíkovi (rodina)
 variantní forma jména: Miazgovci (rodina)

Části označení

Hlavní část označení

Pro entitu ze třídy rodina/rod tvoří hlavní část označení obvykle jméno rodiny nebo rodu.

hlavní část označení: Baťovi
 hlavní část označení: Dačičtí z Heslova

Vedlejší část označení

Používá se pouze při popisu větve rodu/rodiny. Může se opakovat a obsahovat více úrovní označení větve.

příklad uvedení hlavní a vedlejší části označení rodu
 hlavní část označení: Lobkowicové
 1. vedlejší část označení: Popelové z Lobkowic
 2. vedlejší část označení: Zbirožská větev

Doplňek

Pro entitu třídy rod/rodina se používají tyto typy doplňků

- obecný doplňek - používá se s textem rodina nebo rod z důvodů rozlišení označení rodu/rodiny od označení osoby/bytosti, pro větev rodu se nevytváří zvláštní doplňek (větev rodu), ale používá se doplňek s textem rod,
- chronologický doplňek - obsahuje rozsah dat existence, nebo působení rodu/rodiny.

příklad preferované formy označení větve rodu
 hlavní část označení: Lobkowicové
 doplňek (obecný doplňek): rod
 vedlejší část označení: Popelové z Lobkowic
 vedlejší část označení: Zbirožská větev

příklad rodu s existující českou variantou označení
 preferované označení:
 hlavní část označení: Habsburkové
 doplňek (obecný doplňek): rod
 doplňek (chronologický doplňek): 11. stol.-
 variantní označení:
 hlavní část označení: Habsburg

²⁹ Viz např. Slovo tvorba - Typ Novákovi, Skotničtí - Skotnických, rodina Novákova: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=710>.

doplňěk (obecný doplňěk): rod
doplňěk (chronologický doplňěk): 11. stol.-

příklad původem cizí rod bez existující české varianty jména preferované označení:

hlavní část označení: von Büllow
doplňěk (obecný doplňěk): rod
doplňěk (chronologický doplňěk): 13. stol.-

variantní označení:

hlavní část označení: Büllow von
doplňěk (obecný doplňěk): rod
doplňěk (chronologický doplňěk): 13. stol.-

4.2.2 Popis

Pro entity třídy rod/rodina se zapisují tyto typy narativního popisu:

- stručná charakteristika - obvykle věta charakterizující entitu,
příklad stručné charakteristiky (entita: Dačičtí z Heslova (rod))
stručná charakteristika: český šlechtický rod

příklad stručné charakteristiky (entita: von Büllow (rod))
stručná charakteristika: šlechtický rod původem ze severního Německa

- historie - narativní popis historie entity delšího rozsahu,
- genealogie - narativní popis struktury a vztahů jednotlivých členů a větví rodu.

4.2.3 Vztahy a události

Pro entity třídy rod/rodina nejsou určeny specifické typy vztahů. Ve formě partitivního vztahu k entitě osoba/bytost se může uvádět propojení na významné členy rodu nebo ve formě partitivního vztahu k entitě rod/rodina se může uvádět propojení na důležité větve rodu/rodiny.

Pro událost počátek existence je možné využít následující typy:

- první písemná zmínka - s případným propojením na dílo/výtvor, který první písemnou zmínku obsahuje,
- narození prvního známého člena rodu/rodiny - s případným propojením na související entitu osoba/bytost, jejímž narozením se začíná počátek rodu datovat.

Pro událost konec existence je možné využít následující typy:

- poslední písemná zmínka - s propojením na dílo/výtvor, který poslední písemnou zmínku obsahuje,
- úmrtí posledního známého člena rodu/rodiny - s případným propojením na související entitu osoba/bytost, jejímž úmrtím rod končí.

4.2.4 Zařazení

Pro entity rod/rodina se uvádějí tyto typy zařazení:

- kategorie - propojení na obecný pojem se používá pro bližší specifikaci rodu/rodiny (např. šlechtické rody, umělecké rodiny),

- příslušnost k zemi - propojením na entitu geografický objekt (zemi), k níž se rod/rodina hlásila nebo v níž převážně působila,
- určení jazykové oblasti - výběrem z nabídky jazyků.

4.2.5 Vyobrazení

Vlastnost vyobrazení se používá pro zápis odkazu a/nebo narativního popisu vyobrazení spojovaného s rodem/rodinou - typicky erb rodu/rodiny. Uvést je možné narativní popis, poznámku k vyobrazení, její dataci a případně URL.

4.2.6 Titul

Pro entitu rod/rodina se uvádí v rámci této vlastnosti šlechtický titul nebo šlechtické tituly.

4.2.7 Veřejná a neveřejná poznámka

Je možné uvést veřejnou nebo neveřejnou poznámku k entitě. Viz bližší informace v kapitole 2.3.6.

4.2.8 Zdroj informací o entitě

Uvádějí se zdroje, ze kterých se čerpají informace o entitě. Více viz v kapitole 2.3.10.

4.2.9 Identifikační číslo INTERPI

Přiděluje se automaticky při prvním uložení záznamu. Více viz v kapitole 2.3.1.

4.2.10 Jiný identifikátor

Obsahuje identifikátory jiného systému. Doporučuje se minimálně zapsat identifikátor Národních autorit ČR, případně Muzejních autorit. Více viz v kapitole 2.3.1.

5 Třída entit korporace

Za entitu ze třídy entit korporace se považuje skutečná nebo fiktivní organizace, skupina osob, skupina organizací, která se označuje určitým jménem a vystupuje jako jednotka.

Při zpracování třídy entit korporace se vytváří samostatný záznam entity v následujících případech:

- označení entity se změni významným způsobem,

příklad významné změny označení entity

Státní technická knihovna
Národní technická knihovna

příklad výrazné změny označení entity a návratu k původnímu názvu

Majesty (hudební skupina : 1997-2008)
Metal Force (hudební skupina : 2008-2011)
Majesty (hudební skupina : 2011-)

- změni se korporativnost (n.p. -> a.s. apod.)

příklad změny korporativnosti i názvu (pro každou z uvedených entit se vytvoří samostatný záznam), pozn.: SPT Telecom, s.p. (1994-2005) byl tzv. zbytkový státní podnik se zcela jinou náplní činnosti než podnik totožného názvu z roku 1993

SPT Praha, s.p. (1989-1992)
SPT Telecom, s.p. (1993)
SPT Telecom, a.s. (1994-1999)
SPT Telecom, s.p. (1994-2005)
Český Telecom, a.s. (2000-2006)

- jedná se o novou korporaci stejného označení (např. spolky zrušené v roce 1951 a obnovené po r. 1990).

příklad nové korporace stejného označení

Československo. Ministerstvo železnic (1919-1938)
Československo. Ministerstvo železnic (1952-1953)

příklad nové korporace stejného označení

Český svaz turistů (1888-1920)
Český svaz turistů (1939-1945)

V případech, kdy se jedná o předchůdce a nástupce, se jednotlivé záznamy propojí pomocí asociativních vztahů, nebo v popisu událostí typu vznik, zánik.

Obvykle se zpracovávají informace o korporaci jako celku. V případě, že je některá část významná a je potřebné ji použít při vytváření vztahů nebo v souvislosti s událostí jiných entit, vytvoří se samostatný záznam části.

příklad zpracování entity jako celku

Česko. Ministerstvo dopravy a spojů (1996-2001)

příklad zpracování části korporace jako samostatné entity (chronologický doplněk části korporace je odlišný od korporace jako celku)

Česko. Ministerstvo dopravy a spojů. Oddělení BESIP (1998-2001)

Samostatný záznam části korporace obsahuje zpravidla označení vlastním názvem části korporace.

příklad označení části korporace vlastním názvem

Místní jednotka Československé obce legionářské ve Skutči (1919-1948)

příklad označení korporace vlastním názvem (v průběhu existence byla tato entita součástí jiné, následně existuje jako samostatný subjekt)
Český telekomunikační úřad (1993-)

Pouze v případě, že označení části korporace samo o sobě nedává smysl, není samostatně srozumitelné, nezaměnitelné a obecně vžitě, vytvoří se označení s použitím názvu celé korporace v kombinaci s názvem části. Zejména v případě odborů, oddělení, divizí, sekcí, kateder, poboček, útvarů, závodů (více viz kapitulu o označení).

příklad označení vytvořeného z názvu celé korporace (název části není srozumitelný)
České cementárny a vápenice, a. s. Praha. Závod 03 Vápenný Podol

příklad označení vytvořeného z názvu celé korporace (název části není nezaměnitelný)
Česko. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (2002-). Územní pracoviště Hradec Králové. Odloučené pracoviště Pardubice. Referát Chrudim

V takovém případě je nutné vytvářet vždy nový záznam části korporace, pokud se změní nadřazená korporace.

příklad změny nadřazené korporace části korporace (vytvořeny jsou dvě navzájem propojené entity)
Česko. Ministerstvo dopravy a spojů. Oddělení BESIP (1998-2001)
Česko. Ministerstvo dopravy. Oddělení BESIP (2003-)

Korporace versus dílo/výtvor, geografický objekt

Pro určení zda jde o entitu třídy korporace nebo entitu třídy dílo/výtvor (typickým příkladem jsou zámky, štoly, lomy), případně entitu třídy geografický objekt (obce) je rozhodující, zda má entita sídlo, představitele, hlavičku na dopisním papíře, popřípadě provozní budovu. V případě že jsou takové údaje k dispozici, jedná se o korporaci.

Administrativně vymezená území - korporace versus geografický objekt

Administrativně vymezená území s vlastní správou (samosprávné okresy, obce, panství, kraje apod.) je v některých případech potřeba odlišovat od geografických objektů, s nimiž zdánlivě splývají. Vystupují navenek jako (samo)správné korporace, a to i pokud mají ke své činnosti vytvořen úřad (např. magistrát, městský úřad). Záznam pro korporaci tohoto typu se zakládá pouze v případě, že se jedná o popis původce archivního souboru nebo při popisu díla. Různé fáze vývoje obce (obec, městys, město apod.) se nerozlišují.

Záznam o korporaci tohoto typu nelze používat jako geografické objekty. Například korporace Hlinsko (obec, Chrudim) se nepoužije ve smyslu „na území Hlinska“ - k tomu slouží entita ze třídy geografický objekt Hlinsko (Chrudim, Česko).

příklad administrativně vymezeného území jako entity korporace
Chrudim (obec)

příklad administrativně vymezeného území jako entity korporace
Nové Hrady (panství)

Korporace versus osoba

Zejména u podnikajících fyzických osob může označení korporace obsahovat jméno a příjmení osoby. V takovém případě se přihlíží k tomu, zda z označení jako celku lze usoudit na firmu. V případě, že označení obsahuje pouze jméno a příjmení, popř. jsou k dispozici životní data osoby a není ověřeno (např. z kontextu pramenů při tvorbě záznamu), že se skutečně jedná o firmu, upřednostníme popis entity jako osoby.

příklad entity korporace, která má označení založené na osobním jménu
Lanna (firma)

příklad entity korporace, která má označení založené na dvou osobních jménech
A. Lanna a J. Schebek (firma)
související entita: Lanna, Adalbert, starší
související entita: Schebek, Jan

příklad entity korporace, která má označení založené na osobním jménu
Jindřich Křižan, zednický mistr ve Zdounkách (firma)

5.2 Podtřídy

Ve třídě entit korporace jsou definovány tyto podtřídy:

- **administrativně vymezená území s vlastní správou** - např. obce, panství, velkostatky, farnosti, stavební okresy,
Znojmo (obec)
Hlinsko (obec, Chrudim)
- **orgány, organizační složky a příspěvkové organizace veřejné správy** - např. vláda, Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna, Senát, prezident, ministerstva, ústřední úřady, krajské úřady, okresní úřady, obecní úřady, soudy, státní fond, pověřené úřední fyzické osoby korporativního charakteru (např. vikáři, okresní dohlédací hejtmani) atd.,
Česko. Úřad vlády (1993-)
Obecní úřad Bítovany (1904-1945)
Obecní úřad Bítovany (1990-)
- **sdružení organizací** - sdružení organizací, mezinárodní, mezivládní, vládní organizace, pakty, mezinárodní smlouvy, mikroregiony/svazky obcí atp.,
UNESCO
Union internationale des Transports Publics
Varšavská smlouva
- **vojenské a bezpečnostní jednotky** - včetně teroristických a partyzánských skupin,
Československé legie
ETA (ozbrojená skupina)
Bořek (partyzánská skupina)
- **organizace založené za účelem podnikání** - podniky, firmy, výrobní a zemědělská družstva, statky, fyzické osoby mající charakter korporace - živnostníci,
Madeta a.s.
Místní dráha Otrokovice - Zlín - Vizovice, a.s.
Jednotné zemědělské družstvo Babice
Dr. K. Skorkovský, civ. inž. stavební a stavitel akc. spol., Praha-Vinohrady
Jindřich Křižan, zednický mistr ve Zdounkách
Vlk Václav Ing., Praha
- **politické organizace** - strany, hnutí,
Strana zelených
Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu. Místní organizace
Hradec Králové

- náboženské organizace a instituce - církve a náboženské společnosti, církevní úřady
náboženská sdružení a spolky, historické právnické osoby - podle kanonického práva,
Církev bratrská
Arcibiskupství pražské
Farní úřad československé církve Holohlavy
- kulturní, výchovné a výzkumné organizace a instituce - organizace a instituce pro výchovu,
vědu, kulturu, zoologické zahrady, botanické zahrady a arboreta,
Národní divadlo (Praha, Česko)
Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i.
Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta
Ústřední knihovna Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy
Univerzita Karlova v Praze. Pedagogická fakulta. Katedra české literatury
- nadace a nadační fondy,
Nadační fond Českého rozhlasu
Jubilejní nadace učitelstva Nový Bydžov
- profesní a zájmové organizace - profesní komory, odborové organizace,
Odborový svaz kovodělníků. Místní skupina Chlumeck nad Cidlinou
Hospodářská komora České republiky
Cech pekařů, mlynářů, krupařů Nechanice
- spolky, společenské organizace.
Svaz knihovníků a informačních pracovníků
Česká obec sokolská
Výbor pro postavení památníku padlým Nový Hradec Králové

5.3 Vlastnosti entity korporace

Pro zpracování informací o vlastnostech entit korporace bylo potřebné vytvořit kompromis mezi požadavky komunity archivů a komunity knihoven. Knihovnický způsob zpracování této třídy nevyhovoval archivářům, a proto se některá dosavadní, v knihovnách používaná pravidla upravila v zájmu archivů (např. uvádění korporativnosti, rozlišování etap korporací z hlediska dějin správy).

5.3.1 Označení

Pro entity třídy korporace je možné vytvářet tyto typy označení:

- jméno úřední
- jméno preferované entitou
- historická / dřívější forma jména
- jediný známý tvar jména v daném období - např. ve výjimečném případě vyskoňované jméno
- akronym / zkratka

Typ označení se uvádí obvykle při variantních označeních tak, aby uživatel získal dostatečnou informaci, proč se forma označení uvádí jako variantní.

Části označení

Hlavní část označení

Hlavní část označení korporace je obvykle první část názvu včetně korporativnosti - tj. název korporace.

příklad označení korporace včetně korporativnosti
hlavní část označení: SPT Telecom, s.p.

příklad označení korporace včetně korporativnosti
hlavní část označení: SPT Telecom, a.s.

V případě, že je zpracovávána část korporace, uvádí se jako hlavní část označení název části korporace, pokud je název smysluplný.

příklad označení korporací názvem části (pozn.: součást Státního oblastního archivu v Zámrsku)
hlavní část označení: Státní okresní archiv Chrudim

příklad označení korporací názvem části (pozn.: součást Národního divadla, v minulosti samostatná korporace)
hlavní část označení: Laterna magika

V jiném případě se uvádí jako hlavní část název celé korporace.

příklad označení korporací názvem celé korporace a názvem části
hlavní část označení (nadřízená korporace): České cementárny a vápenice, a. s. Praha
vedlejší část označení: Závod 03 Vápenný Podol

příklad označení korporací názvem celé korporace a názvem části
hlavní část označení (nadřízená korporace): Národní divadlo
vedlejší část označení: Balet

Jestliže se jedná o korporaci státní správy nebo justice působící na celém území státu nebo země (pro státy mimo střední Evropu provincie apod. - pouze do první úrovně územního členění daného státu), uvádí se tato působnost (jurisdikce) jako hlavní část označení. Jurisdikce se neuvádí v případě, že je patrná z vlastního označení korporace.

příklad označení korporací jurisdikcí
hlavní část označení (jurisdikce): Rakousko (1867–1918)
vedlejší část označení: k. k. Eisenbahnministerium
doplňek (chronologický doplňek): 1896–1918

příklad označení korporací jurisdikcí
hlavní část označení (jurisdikce): Československo
vedlejší část označení: Úřad předsednictva vlády
doplňek (chronologický doplňek): 1945–1992

příklad označení korporací jurisdikcí
hlavní část označení (jurisdikce): Česko
vedlejší část označení: Úřad vlády
doplňek (chronologický doplňek): 1969–1992

příklad označení korporací jurisdikcí
hlavní část označení (jurisdikce): Česko
vedlejší část označení: Úřad vlády
doplňek (chronologický doplňek): 1993–

příklad označení korporací názvem
hlavní část označení: Český telekomunikační úřad
doplňek (chronologický doplňek): 1993–

Pokud je označení korporace složeno z hlavní a vedlejší částí, pro hlavní část se určuje typ:

- název (nadřízené) korporace,
- jurisdikce.

Vedlejší část označení

Využívá se pro název podřízené korporace nebo části korporace, v případě, že název podřízené korporace nebo části není samostatně smysluplný.

příklad využití vedlejší části označení korporace

hlavní část označení (nadřídzená korporace): České cementárny a vápenice, a. s.
Praha
vedlejší část označení: Závod 03 Vápenný Podol

příklad využití vedlejší části označení korporace

hlavní část označení (nadřídzená korporace): Agrodat
vedlejší část označení: Odštěpný závod Starý Plzenec

příklad využití vedlejší části označení korporace

hlavní část označení (nadřídzená korporace): Ústřední matice školská
vedlejší část označení: Místní odbor Plzeň

Doplňěk označení

Uvádí se tyto typy doplňků:

- **obecný doplňěk** - zapisuje se, pokud není z názvu jasné, že jde o korporaci (např. název má tvar jména), také pro specifikaci korporace (např. partyzánské oddíly apod.), a dále v případě administrativně vymezených území (např. samosprávné okresy, obce, panství, kraje apod.) na jejich odlišení od entit geografický objekt,

příklad označení s využitím obecného doplňku

hlavní část označení: Vlk Václav Ing., Praha
doplňěk (obecný doplňěk): firma

příklad označení s využitím obecného doplňku

hlavní část označení: Majesty
doplňěk (obecný doplňěk): hudební skupina

- **geografický doplňěk** - sídlo korporace, pokud je potřebné rozlišit dvě korporace stejného jména s různým sídlem,

příklad použití geografického doplňku

hlavní část označení: Místní národní výbor Hlinsko
doplňěk (geografický doplňěk): Přerov, Česko

příklad použití geografického doplňku

hlavní část označení: Místní národní výbor Hlinsko
doplňěk (geografický doplňěk): Chrudim, Česko

- **chronologický doplňěk** - vymezení existence korporace, v případě, že je zpracováván samostatný záznam pro různá historická období korporace.

příklad označení s využitím chronologického doplňku

hlavní část označení: Český svaz turistů
doplňěk (chronologický doplňěk): 1888-1920

příklad označení s využitím chronologického doplňku

hlavní část označení: Český svaz turistů
doplňěk (chronologický doplňěk): 1939-1945

5.3.2 Popis

Záznam entity třídy korporace může mít uvedeny následující typy popisu:

- **stručná charakteristika** - popis korporace v jedné větě s informacemi územní a věcné působnosti apod.,

příklad stručné charakteristiky (entita: Sportovní klub Chrudim. Fotografický odbor)

stručná charakteristika: zájmové sdružení fotografů v rámci sportovního klubu

příklad stručné charakteristiky (entita: Elite, n.p. Chrudim)

stručná charakteristika: podnik vyrábějící textilní zboží

příklad stručné charakteristiky (entita: Okresní národní výbor Chrudim)

stručná charakteristika: úřad okresní lidové správy a přenesené státní správy

- **historie - narativní popis historie korporace v delším rozsahu,**
- **funkce - výčet funkcí korporace,**

příklad popisu typu funkce (entita: Design Centrum České republiky)

popis (funkce):

- vypracování strategií začlenění designu do hospodářské politiky vlády ČR
- systematické sledování a vyhodnocování rozvoje designu
- soustavné hodnocení úrovně designu a vypisování soutěží
- poradenská, expertizní, informační a výchovná činnost
- propagace designu publicistickou a publikační činností
- pořádání výstav
- spolupráce s vládními i nevládními institucemi, zejména s tvůrčími organizacemi designérů, výtvarných umělců a architektů
- rozvíjení mezinárodní spolupráce s partnerskými organizacemi v zahraničí

- **normy konstitutivní - výčet konstitutivních norem, které souvisejí s korporací,**

příklad popisu typu normy konstitutivní (entita: Místní národní výbor Sulislav)

popis (normy konstitutivní):

- ústavní dekret presidenta republiky č. 18/1944 Úř. věst. čsl., o národních výborech a prozatímním Národním shromáždění
- vládní nařízení č. 4/1945 Sb., o volbě a pravomoci národních výborů
- vládní nařízení č. 44/1945 Sb., o rozsahu působnosti národních výborů
- směrnice Ministerstva vnitra č. 6/1945 Ú.l., pro národní výbory místní a okresní ze dne 19. května 1945
- vyhláška Ministerstva vnitra 966/1947 Sb., kterou se vydává prozatímní organizační řád místních národních výborů
- vládní nařízení č. 14/1950 Sb., o organizaci místních národních výborů
- atd.

- **normy - působnost původce - výčet norem, které upravují působnost korporace,**

příklad popisu typu normy - působnost původce (entita: Státní úřad pro jadernou bezpečnost)

popis (normy - působnost původce):

- zákon č. 18/1997 Sb., o mírovém využívání jaderné energie a ionizujícího záření (atomový zákon) a o změně a doplnění některých zákonů
- zákon č. 19/1997 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem chemických zbraní a o změně a doplnění zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 281/2002 Sb., o některých opatřeních souvisejících se zákazem bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní a o změně živnostenského zákona

- **vnitřní struktura - narativní popis vnitřní struktury.**

příklad popisu typu vnitřní struktura (entita: Design Centrum České republiky)

popis (vnitřní struktura): Centrum v Brně, v Praze útvar mezinárodní spolupráce. Galerie v Brně nejdříve na Jakubském náměstí a později na Radnické ulici, v Praze původně v Dlouhé ulici a poté v prostorách Mozartea v Jungmannově ulici, informační středisko v Brně.

5.3.3 Souřadnice

Jako souřadnice se obvykle uvádějí souřadnice sídla korporace.

5.3.4 Vztahy a události

Pro entity třídy korporace se doporučuje uvádět tyto hierarchické vztahy:

- nadřízená korporace - uvádí se formou jednoduchého vztahu - propojení na nadřízenou korporaci, pokud není nutné zapsat nadřízenou korporaci formou události (tj. komplexního vztahu),
- je část... - organizační začlenění korporace formou propojení na korporaci, do které je popisovaná entita začleněná - uvádí se pokud, není nutné zapsat tento údaj formou události, bez ohledu na podobu označení (i v případě, že je nadřízená korporace součástí označení),
- korporace jsou zahrnuty v téže globální korporaci, jako je popisovaná entita (tzv. holdingové společnosti).

Dále je možné uvádět asociativní vztahy:

- osoba nebo jiná entita, podle které je korporace pojmenována - propojením na související entitu osoba/bytost, entitu geografický objekt,
- majitelé - propojením na související entitu osoba/bytost v roli majitel nebo na související entitu korporace v roli majitel - uvádí se, pokud není nutné zapsat majitele formou události typu změna,
- členství - uvádí se propojením na související korporaci pro vyjádření členství v mezinárodních organizacích, pokud není nutné uvádět tento údaj formou události,
- ocenění - propojením na entitu dílo/výtvor, pokud entita korporace získala nějaké vyznamenání, cenu.

Pro entitu korporace se zapisují následující typy události počátek existence, kde se uvádí propojení na související korporaci v roli předchůdce, související osobu/bytost v roli zakladatel, související dílo/výtvor v roli dokumentu o založení apod.:

- zřízení, založení,
- zapsání,
- odštěpení.

Podobně se uvádí následující typy události konec existence s propojením na související korporace (v roli následovník), dílo/výtvor (dokumentu o zrušení) apod.:

- zrušení, likvidace, rozpuštění,
- konkurs,
- výmaz z evidence,
- sloučení,
- rozejití se.

Jako události změna se uvádí:

- změna majitele,
- přesun na jiné místo,
- organizační začlenění,
- změna nadřazené korporace.

Všechny vyjmenované události typu změna se uvádějí s propojením na předešlý stav korporace - předešlého majitele, místo apod. tak, aby popis navazoval na údaje popisující poslední stav. Formou události se tyto změny zapisují, pokud je potřeba uvést více informací - např. propojení na dílo/výtvor (dokument, normu), které změnu způsobily. V jiném případě se tyto informace zapisují prostřednictvím jednoduchého vztahu.

Jako další typ události je možné uvádět:

- členství - taktéž pouze v případě, že zápis formou jednoduchého vztahu není dostatečný,
- udělení ocenění - pokud není dostatečné uvést ocenění jednoduchým asociativním vztahem, zapisuje se udělení ocenění formou propojení na událost (v roli: ceremoniál ocenění), související dílo/výtvor (v roli: ocenění), související entitu osoba/bytost (v roli: udělovatel), související entitu korporace (v roli: udělovatel).

5.3.5 Zařazení

Typy zařazení pro entitu korporace:

- kategorie - upřesňuje podtřídou entity - zapisuje se propojením na obecný pojem,
- obor působnosti - zapisuje se propojením na obecný pojem,
- geografická působnost - zapisuje se propojením na geografickou entitu.

5.3.6 Vyobrazení

Jako vyobrazení se doporučuje uvádět popis nebo odkaz (URL) na logo, značku korporace, organizační strukturu a jiné související symboly a obrázky. Je možné uvést také poznámku a dataci symbolu, obrázku.

5.3.7 Veřejná a neveřejná poznámka

Je možné uvést veřejnou nebo neveřejnou poznámku k entitě. Viz bližší informace v kapitole 2.3.6.

5.3.8 Zdroj informací o entitě

Uvádějí se zdroje, ze kterých se čerpají informace o entitě. Více viz v kapitole 2.3.10.

5.3.9 Identifikační číslo INTERPI

Přiděluje se automaticky při prvním uložení záznamu. Více viz v kapitole 2.3.1.

5.3.10 Jiný identifikátor

Specifickým rysem u korporací je uvádění identifikačního čísla organizace jako jednoho z typů identifikačních čísel. IČO musí přesně odpovídat korporaci, její právní formě.

Kromě toho se doporučuje zapsat minimálně identifikátor Národních autorit ČR, případně Muzejních autorit. Více viz v kapitole 2.3.1.

6 Třída entit geografický objekt

Za entitu ze třídy geografický objekt se považuje objekt vymezený stálým souborem geografických souřadnic - tj. identifikovaný na mapě (včetně fiktivních geografických objektů) a také vesmírné objekty (kromě umělých vesmírných objektů). Vývoj geografického objektu v čase je zaznamenán v jednom záznamu entity. Pokud je to nevyhnutelné, je možno některou z etap entity vyčlenit do samostatného záznamu. Pro popis entity ze třídy geografický objekt se preferuje současný stav. Změny vyplývající z historického vývoje geografického objektu se zaznamenávají pomocí datace jednotlivých vlastností.

6.1 Podtřídy

Entity třídy geografický objekt se začleňují do následujících podtříd:

- administrativně či jinak lidmi vymezená území - podtřída zahrnuje:
 - státní útvary (stát, země, závislé území),

Česko

- historické oblasti, regiony a území - nadnárodní i v rámci jednoho státního útvaru,

Velkomoravská říše

- útvary v rámci státu/země - kraj, provincie, prefektura, department, panství, vojenský újezd, území farnosti, kraj, okres (Bezirk, district, county), obec, městská část, městský obvod, městská čtvrť, místní část obce, prostranství (náměstí, ulice, nábřeží),

Pardubický kraj (Česko : 2000-)

- území vymezená pomístními jmény,

Adolfovice (Bělá pod Pradědem, Česko)

- administrativně vymezené části přírody - národní park, přírodní rezervace, chráněná krajinná oblast, přírodní památka, významný krajinný prvek, ptačí oblast, lesopark, park, sad, zahrada, obora,

Tatranský národní park (Slovensko)

- vymezené obvody a správní celky - nespádající do kategorií uvedených výše (národopisná oblast, památková zóna, archeologická lokalita, rekreační území),

Lom Leštinka (rekreační území)

- geomorfologické útvary na dně moře - pevninský šelf, pevninský svah, hlubokooceánská pánev, hlubokooceánský příkop, oceánský hřbet, podmořská hora, podmořská sopka,

Velký bariérový útes

- geomorfologické útvary na zemském povrchu - podtřída zahrnuje:
 - kontinent, světadíl, litosférická deska, zlomové pásmo, ledovec,

Antarktida

- horizontální - souostroví, ostrov, poloostrov, atol, mys, útes,

Jižní Shetlandy (Antarktida : souostroví)

- vertikální - pahorkatina, vrchovina, (vele)hornatina, pohoří, kopec, hora, vrch, skála, sopka, rokle, průsmyk, sedlo, údolí, jeskyně, rovina, plošina, nížina,

Malé Karpaty

- vodstvo a vodní plocha, vodní tok - oceán, moře, mořský proud, záliv, jezero, pleso, vodopád, gejzír, řeka, potok, pramen, peřeje, povodí, meandr a jiné přírodní útvary a jevy,

Brněnská přehrada (Česko)

- pojmenované útvary - typu rašeliniště, prales, les, skupina stromů, strom, poušť, oáza,

Libyjská poušť

- pojmenované trvalé klimatické jevy,

Jihovýchodní obchodní vítr

- Vesmír a jeho části - mlhovina, hvězda, planeta, měsíc, pojmenované útvary na povrchu planet a měsíců atp.

Enceladus (měsíc)

6.2 Vlastnosti entity geografický objekt

Vlastnosti entit geografický objekt se řídí převážně pravidly souboru věcných autorit Národní knihovny ČR, které představují národní interpretace mezinárodních standardů (AACR2, RDA, FRAD).

6.2.1 Označení

Typ označení se u geografických objektů uvádí pouze výjimečně. Variantní označení je většinou spojené s datací - tehdy se typ uvádět nemusí. Pokud je variantní označení nějak specifické, může se uvést následující typ označení:

- historická / dřívější forma jména,
- jediný známý tvar jména v daném období - např. vyskoňované jméno,
- akronym / zkratka.

Části označení

Hlavní část označení

Hlavní částí označení je samotný název. Další informace, které se používají na odlišení záhlaví (tzv. kvalifikátor), se zapisují jako doplněk.

Doplněk označení

Uvádějí se následující typy doplňků označení:

- geografický doplněk - obsahuje označení nadřazených geografických celků, uvádí se u entit do úrovně států; v případě, že entita zasahuje na území více států, uvádějí se nejvíce 2 geografické doplňky v abecedním pořadí, nebo názvy území kde entita začíná a území kde entita končí,

příklad označení s geografickým doplňkem

hlavní část označení: Albeř

doplněk (geografický doplněk): Nová Bystřice, Česko

příklad označení s geografickým doplňkem

hlavní část označení: Lány

doplněk (geografický doplněk): Kladno, Česko

příklad označení s geografickým doplňkem

hlavní část označení: Lány

doplněk (geografický doplněk): Chrudim, Česko

- obecný doplněk - blíže charakterizuje entitu - uvádí se vždy s výjimkou obcí,

příklad označení s obecným doplňkem a geografickým doplňkem

hlavní část označení: Labe

doplněk (geografický doplněk): Česko

doplněk (geografický doplněk): Německo

doplněk (obecný doplněk): řeka

doplněk (obecný doplněk): horní tok

- **chronologický doplněk** - uvádí se v případě, že se zpracovává zvlášť historická etapa entity - např. roky u okresu (spolu s obecným doplňkem).

příklad označení s chronologickým doplňkem
 hlavní část označení: Pardubice
 doplněk (geografický doplněk): Česko
 doplněk (obecný): okres
 doplněk (chronologický doplněk): 1850-1949

příklad označení s chronologickým doplňkem
 hlavní část označení: Pardubice
 doplněk (geografický doplněk): Česko
 doplněk (obecný): okres
 doplněk (chronologický doplněk): 1949-1960

příklad označení s chronologickým doplňkem
 hlavní část označení: Pardubice
 doplněk (geografický doplněk): Česko
 doplněk (obecný): okres
 doplněk (chronologický doplněk): 1960-

příklad označení s chronologickým doplňkem
 hlavní část označení: Pardubice
 doplněk (geografický doplněk): Česko
 doplněk (obecný): soudní okres
 doplněk (chronologický doplněk): 1850-1949

6.2.2 Popis

Pro entitu třídy geografický objekt se doporučuje uvést následující typy narativního popisu:

- **stručná charakteristika** - v rozsahu jedné věty se základními informacemi o charakteru a umístění entity,

příklad stručné charakteristiky (entita: Alberž)
 stručná charakteristika: část obce Nová Bystřice, 1 km severovýchodně od obce, okres Jindřichův Hradec

příklad stručné charakteristiky (pro zaniklé okresy)
 stručná charakteristika: historický okres politické správy

- **popis** - rozsáhlejší narativní popis geografického objektu,
- **historie** - rozsáhlejší narativní popis historie geografického objektu.

6.2.3 Souřadnice

Vlastnost umožňuje zápis souřadnic souvisejících s geografickou entitou. Pro vymezení centra oblasti se použije jeden bod. Pro vymezení lineárních útvarů (řeky, trasy) je doporučeno použít minimální počet souřadnic - např. počáteční a koncový bod. Pro vymezení geografické oblasti čtyři souřadnice. Pro vymezení polygonu neomezený počet bodů na obvodu.

6.2.4 Vztahy a události

Pro entitu třídy geografický objekt se zapisují tyto speciální typy asociativních vztahů:

- **osoba nebo jiná entita**, podle které je geografický objekt pojmenován - propojením na entitu osoba/bytost, entitu událost nebo entitu dílo/výtvar,
- **partnerský geografický objekt** - propojením na entitu geografický objekt v roli partner,
- **majitelé** - propojením na entitu osoba/bytost nebo korporace v roli majitel, v případě nutnosti je možné zapsat propojení na majitele formou události změna,

- ocenění - propojením na entitu dílo/výtvar, pokud entita geografický objekt získala nějaké vyznamenání, cenu.

Jako událost počátek existence se uvádí následující typy:

- vznik,
- první písemná zmínka.

V obou případech je možné odkázat na související entitu osoba/bytost v roli zakladatel, nebo na ustanovující dokument (entita dílo/výtvar). Uvádět se může i související geografický objekt v roli předchůdce.

Jako událost konec existence se uvádí typy:

- zánik,
- poslední písemná zmínka.

Podobně jako v události počátek existence je i zde možné zapsat související entitu osoba/bytost, která se podílela na zániku entity, nebo související dokument. Uvádět se může i související geografický objekt v roli následovníka.

Jako událost změna se uvádí:

- změna majitele, držitele - pokud nepostačuje zapsat majitele formou jednoduchého vztahu.

V souvislosti s události změna třeba brát v potaz, že záznam popisuje aktuální stav entity, v události změna se tedy uvádí předešlý stav - propojením na předešlou entitu.

Pro entity třídy geografický objekt je možné uvést další události typu:

- historické milníky (požár, přidělení práva aj.) - s propojením na související entity,
- udělení ocenění - pokud není dostatečné uvést ocenění jednoduchým asociativním vztahem, zapisuje se udělení ocenění formou propojení na událost (v roli: ceremoniál ocenění), související dílo/výtvar (v roli: ocenění), související entitu osoba/bytost (v roli: udělovatel), související entitu korporace (v roli: udělovatel).

6.2.5 Zařazení

Typy zařazení:

- kategorie - propojení na obecný pojem - upřesňuje zařazení do podtřídy - např. obce, potoky, hory, návrší, pohoří, ostrovy, hvězdy atd.
- charakteristika - propojení na obecný pojem určující např. klimatické podmínky, geologickou charakteristiku a jiné důležité znaky geografického objektu (např. minerální prameny, vápencové podloží).

6.2.6 Vyobrazení

Pro geografický objekt se ve vlastnosti vyobrazení zapisují údaje o erbu, logu, značce, vlajce apod., které souvisí s geografickým objektem. Vyobrazení se může uvést v podobě narativního popisu nebo URL odkazem na umístění obrázku. Taktéž je možné k vyobrazení zaznamenat dataci a poznámku.

6.2.7 Hierarchická struktura

Specifikem geografických objektů, které vychází z požadavků komunity archivů, je uvádět úplnou hierarchickou strukturu - umístění entity - především u obcí, částí obcí, ulic apod. v rámci českého území.

Hierarchická struktura se zapisuje jako pořadí nadřazených prvků s tím, že se začíná nejvyšší úrovní (stát) a pokračuje se úrovněmi: kraj, okres, obec, místní část.

příklad hierarchické struktury (entita: Albeř)
hierarchická struktura:
Česko
Jihočeský kraj
Jindřichův Hradec (okres)
Nová Bystřice
Albeř

Hierarchická struktura vystihuje poslední platný stav entity.

6.2.8 Kódované údaje

Kódované údaje se pro geografický objekt používají na vyjádření entity pomocí standardizovaných kódů. V současnosti se doporučuje využít tyto typy kódu:

- kód země, resp. regionální kód podle formátu MARC21,
- kód země podle ISO 3166,
- MDT.

Kódovaný údaj nemusí vystihovat entitu úplně přesně. Pokud je to možné, uveďte se přesný kódovaný údaj, v jiném případě se zvolí kódovaný údaj pro širší oblast, která entitu zahrnuje.

6.2.9 Veřejná a neveřejná poznámka

Je možné uvést veřejnou nebo neveřejnou poznámku k entitě. Viz bližší informace v kapitole 2.3.6.

6.2.10 Zdroj informací o entitě

Uvádějí se zdroje, ze kterých se čerpají informace o entitě. Více viz v kapitole 2.3.10.

6.2.11 Identifikační číslo INTERPI

Přiděluje se automaticky při prvním uložení záznamu. Více viz v kapitole 2.3.1.

6.2.12 Jiný identifikátor

Pro geografický objekt se uvádí speciální typ identifikačního čísla - kód_cz, případně číslo ČSÚ/SŠÚ - v tomto případě je nutné uvádět pouze kód přesně odpovídající dané entitě.

Kromě toho se doporučuje zapsat minimálně identifikátor Národních autorit ČR, případně Muzejních autorit. Více viz v kapitole 2.3.1.

7 Třída entit událost

Za entitu třídy událost se považuje pojmenovaná dočasná událost (dlouhodobá nebo krátkodobá, jednorázová nebo opakovaná), pojmenované opakované události, které souvisejí s lidskou činností (kulturou, lidovými tradicemi) a také pojmenované dočasné přírodní jevy. Za samostatnou entitu se považuje každé provedení události (např. konkrétní divadelní představení).

V případě opakovaných událostí se doporučuje vytvořit tzv. souborný (zastřešující) záznam události - obecný, kterému se podřadí jednotlivé opakování události. Souborný záznam umožňuje jednoduše propojit všechny provedené události (např. ročníky). V některých případech může souborný záznam jednotlivé provedení periodické události úplně nahradit. Označení souborného záznamu události se píše v množném čísle (pokud je to smysluplné). Pozornost je třeba věnovat uvádění historie události - v případě existence souborného záznamu se historie události jako celku píše do souborného záznamu. Vlastnost historie v záznamu konkrétního provedení události je vyhrazena pouze pro informace týkající se provedení.

7.1 Podtřídy

Pro třídu entit událost jsou definovány tyto podtřídy:

- organizované akce a události:
 - krátkodobé - sjezd, konference, seminář, workshop, slavnost, oslava, festival, soutěž, veletrh, výstava, dobročinná akce,

INFORUM 2013

Sjezdy KSČ

IX. sjezd KSČ (1949 : Praha)

- ozbrojené střety - válka, bitva, vojenská operace, obléhání povstání, revoluce, hnutí, poprava,

Třicetiletá válka (1618-1648)

Války růží (1455-1485 : Anglie)

Bitva na Marně (1914 : Marna, Francie : řeka)

Staroměstská exekuce (1621 : Praha, Česko)

- lidové zvyky, významné dny a svátky,

Jízda králů Kunovice (2008)

Hromnice (svátek)

První máj (svátek)

- dočasné přírodní jevy - např. pojmenované bouře.

Kyril (bouře)

7.2 Vlastnosti entity událost

Třída entit událost je jednou z nejkompikovanějších protože spojuje entity zpracovávané v různých komunitách rozličným způsobem. Není proto možné vymezit jeden hlavní přístup k vytváření vlastností těchto entit.

7.2.1 Označení

Pro třídu entit událost jsou vymezeny tyto typy označení:

- uměle vytvořené označení - za uměle vytvořené označení lze přirozeně považovat jakékoliv označení entity událost, které nemá vlastní oficiální název, tento typ označení se však používá pouze v kontextu souborného záznamu události - označení souborného záznamu se vytváří převážně v množném čísle a povinně se uvádí typ uměle vytvořené označení,
- akronym / zkratka.

Části označení

Hlavní část označení

Hlavní část označení je tvořeno samotným názvem události. Chronologické údaje (rok konání události) nebo geografické údaje se zapisují do doplňku.

Doplňek označení

Pro entitu událost se zapisují následující typy označení:

- pořadí události - využívá se v případě opakovaných událostí, a to pouze pokud je pořadí události součástí oficiálního označení; pokud se událost pořadovým číslem neoznačuje, používá se chronologický doplněk, doplněk se zapisuje arabskými číslicemi včetně tečky za číslicí,
- chronologický doplněk - obsahuje datum konání nebo rozsah dat konání události, zpravidla se uvádí rok konání, pokud je pravděpodobné, že se událost může opakovat v rámci jednoho roku, uvede se úplné datum,
- geografický doplněk - obsahuje místo konání pokud je tato informace nevyhnutelná a smysluplná; v případě, že událost zasahuje do více míst, může se opakovat, přičemž se uvádí maximálně tři místa konání události; v ostatních případech se uvede jako místo konání širší oblast,

příklad použití geografického doplňku

hlavní část označení: Masopust

doplňek (geografický doplněk): Hlinsko (Chrudim, Česko : oblast)

- obecný doplněk - obsahuje upřesnění události, především pokud označení události není jednoznačné a připomíná označení osoby/bytosti, korporace nebo jiné události a rovněž v případě souborných záznamů, kdy nejsou uvedeny další doplňky.

příklad použití obecného doplňku

hlavní část označení: Pražské jaro

doplňek (chronologický doplněk): 1946-

doplňek (obecný doplněk): hudební festival

příklad použití obecného doplňku

hlavní část označení: Pražské jaro

doplňek (chronologický doplněk): 1968

doplňek (obecný doplněk): obrodné hnutí

doplňek (geografický doplněk): Československo

příklad použití doplňků

hlavní část označení: Co po nás zbude

doplňek (pořadí události): 5.

doplňek (chronologický doplněk): 2010

doplňek (obecný doplněk): konference

doplňek (geografický doplněk): Praha, Česko

příklad použití doplňků

hlavní část označení: Konference archivářů České republiky

doplňěk (pořadí události): 11.
 doplňěk (chronologický doplňěk): 2005
 doplňěk (geografický doplňěk): Chrudim, Česko

příklad použití doplňěků
 hlavní část označení: sjezd KSČ
 doplňěk (pořadí události): 9.
 doplňěk (chronologický doplňěk): 1949
 doplňěk (geografický doplňěk): Praha, Česko

7.2.2 Popis

Záznam entity událost obsahuje následující typy popisu:

- **stručná charakteristika** - uvedený charakter a místo konání události v rozsahu jedné věty,
příklad stručné charakteristiky (entita: Co po nás zbude 2010)
 stručná charakteristika: konference k informatizaci veřejné správy a dlouhodobému ukládání elektronických dokumentů s podtitulem „eArchivace na výsluní“
- **historie** - narativní popis širšího rozsahu.

7.2.3 Vztahy a události

Pro třídu entit událost je charakteristický následující typ hierarchického vztahu:

- **souborná událost, celek** - obsahuje propojení na zastřešující záznam události vytvořený uměle (typicky ročník události - souborný záznam), nebo na jinou událost, jejíž byla popisovaná událost součástí (typicky bitva - válka).

Dále se uvádějí tyto specializované typy asociativních vztahů:

- **osoba nebo jiná entita**, podle které je entita událost pojmenována - propojením na entitu osoba/bytost, geografický objekt, dílo/výtvor,
- **místo konání** - s propojením na související geografický objekt,
- **organizátor, svolavatel** - s propojením na související osobu/bytost nebo korporaci, pokud není potřebné zapsat tyto informace ve formě události.

Pro událost počátek se uvádějí tyto typy:

- **začátek** - s propojením na entitu osoba/bytost nebo korporace v roli organizátor a související geografický objekt v roli místo - v takovémto rozsahu se používá především pro souborné záznamy události, pro jednoduché události postačuje uvést pouze dataci,
- **první písemná zmínka** - s propojením na ustanovující dokument (entitu dílo/výtvor).

Událost konec je možné vymežit typem:

- **konec** - s propojením na entitu osoba/bytost nebo korporace, která souvisela s ukončením události a související geografický objekt v roli místo - v takovémto rozsahu se používá především pro souborné záznamy události, pro jednoduché události postačuje uvést pouze dataci,
- **poslední písemná zmínka** - s propojením na související dokument (entitu dílo/výtvor).

7.2.4 Zařazení

Pro entitu třídu událost se doporučuje uvést tyto typy zařazení:

- kategorie - propojením na obecný pojem, upřesňuje podtřídu entity,
- téma - vyjadřuje se propojením na obecný pojem v případě, že je možné určit téma, charakteristické pro událost - především v případě odborných konferencí, seminářů apod. v jiných případech postačuje vyjádření kategorie události.

7.2.5 Veřejná a neveřejná poznámka

Je možné uvést veřejnou nebo neveřejnou poznámku k entitě. Viz bližší informace v kapitole 2.3.6.

7.2.6 Zdroj informací o entitě

Uvádějí se zdroje, ze kterých se čerpají informace o entitě. Více viz v kapitole 2.3.10.

7.2.7 Identifikační číslo INTERPI

Přiděluje se automaticky při prvním uložení záznamu. Více viz v kapitole 2.3.1.

7.2.8 Jiný identifikátor

Obsahuje identifikátory jiného systému. Doporučuje se minimálně zapsat identifikátor Národních autorit ČR, případně Muzejních autorit. Více viz v kapitole 2.3.1.

8 Třída entit dílo/výtvor

Cílem při definování třídy entit dílo/výtvor bylo poskytnout chybějící prostor pro zpracování informací o díle v obecném smyslu vymezeném např. konceptuálním modelem FRBR. Dílo je zde definováno jako abstraktní entita, která se rozeznává pomocí jednotlivých realizací nebo vyjádření. Běžné zpracování kulturního dědictví je zaměřeno na popis konkrétních jednotek (exemplářů ve sbírkách a fondech) nebo provedení díla. Třída entit dílo/výtvor umožňuje uchovávání informací, které umožní propojit záznamy konkrétních jednotek nebo provedení díla.

Třída entit dílo/výtvor musí představovat kompromis mezi chápáním díla ve smyslu FRBR a díla podle jiných standardů paměťových institucí. Vlastnosti, které entitu dílo/výtvor charakterizují, se tak v některých případech vztahují ke konkrétnímu provedení, resp. vyjádření díla (např. souřadnice umístění stavby).

Samostatným záznamem je dílo/výtvor jako celek s informacemi o jeho poslední známé realizaci, resp. podobě. V případě nutnosti je možné vytvářet samostatné záznamy i pro jednotlivé historické etapy díla, nebo jeho části, resp. provedení (např. překlad literárního díla).

Samostatné záznamy pro části díla/výtvoru se doporučuje vytvářet v případě, že jde o části s vlastním označením (u staveb např.: pojmenované štol, žíly v rámci dolů; kašny, věže, paláce v rámci zámků; u uměleckých děl např. knihy v rámci literárních děl apod.). Označení části se vytváří buď z názvu celého díla (v hlavní části označení) a názvu části díla (ve vedlejší části označení) nebo pouze z názvu části díla (v hlavní části označení). První možnost postupu se doporučuje, je-li název části díla nejednoznačný a zaměnitelný. Druhá možnost postupu se doporučuje, je-li část díla dostatečně známá a identifikovatelná samostatně (propojení na dílo jako celek se uvede ve vztazích). V případě nepojmenovaných částí je tyto možné zmínit v narativním popisu.

Dílo/výtvor versus událost, korporace, geografický objekt

Zařazení entity do třídy dílo/výtvor je často spojováno s pochybnostmi, zda entita do této třídy patří, nebo má být zařazena v jiných třídách. Uvedme si několik charakteristik díla/výtvoru, které mohou pomoci při rozhodování, zda je entita dílem/výtvozem či nikoliv:

- dílo/výtvor vzniklo záměrnou lidskou činností, přičiněním konkrétní osoby nebo skupiny osob, bez ohledu na to, zda známe jejich totožnost a to i v případě, že jsou tato díla/výtvořky trvalou součástí krajiny - proto se např. železniční tratě a stanice řadí mezi díla/výtvořky a ne do třídy entit geografický objekt; výjimkou jsou lidská sídla, ulice a parky, kdy se může použít „duální“ zápis a to buď využitím vlastností stavby (díla/výtvoru) v záznamu geografického objektu, nebo vytvořením propojení z díla/výtvoru na geografický objekt,
- dílo/výtvor se nekoná, neprobíhá; dílo/výtvor existuje, odevzdává se osobě, je v majetku osoby apod. - proto se trofeje a ocenění řadí do třídy entit dílo/výtvor a ne do třídy entit událost (tam patří událost udělení ocenění),

- dílo/výtvar existuje bez ohledu na to, zda je nebo není ve správě nebo majetku osoby nebo korporace a také existuje bez ohledu na to, zda existuje v současnosti nějaká jeho fyzická reprezentace - proto se stavby (domy, zámky, hrady, rozhledny, kostely) řadí mezi díla/výtvar a ne mezi geografické objekty nebo korporace.

8.2 Podtřídy

Pro třídu dílo/výtvar jsou definovány tyto podtřídy:

- autorská a umělecká díla - divadelní, hudební, literární, náboženské, naučné, rozhlasové, televizní, filmové, vědecké, výtvarné dílo,

Romeo a Juliet (Shakespeare, William, 1564-1616)

David (Michelangelo Buonarroti, 1475-1564)

Televarieté (televizní pořad : 1971-1998)

Televarieté, 26. část (televizní pořad : 1977)

Lidové noviny (1893-1945)

Lidové noviny (1948-1952)

Lidové noviny (1987-)

Symfonie č. 9, e-moll, op. 95 (Dvořák, Antonín, 1841-1904)

- všeobecně známé dokumenty, smlouvy, zákony, předpisy, normy,

Zákoník práce (Česko : 262/2006 Sb.)

Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými a sdruženými a Rakouskem podepsaná

v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919 (Československo : 507/1921 Sb.z. a n.)

Oznámení, kterým se zveřejňuje národní standard pro elektronické systémy spisové

služby (Česko : Věstník Ministerstva vnitra, částka 64/2012)

Management kvality. ČSN EN ISO 9001 (norma : 2009)

Zlatá bula sicilská (26. 9. 1212)

- vyznamenání, ceny, soutěžní trofeje,

Cena Alfréda Radoka (2012)

Nobelova cena za fyziku (1901)

Nobelova cena

- výrobky a jejich typová označení, obchodní značky, odrůdy, plemena vytvořená člověkem,

Tatranky (Sedita : oplatky)

Tatranky (Opavia : oplatky)

Zlatá reneta (odřůda)

556.0 (lokomotiva)

- názvy společenských, dětských her,

Človeče, nezlob se (hra)

Mariáš (hra)

- programy, projekty, granty, rozvojové plány, kampaně, nemají-li charakter korporace

INTERPI (výzkumný projekt)

Marshallův plán

Ani zrno nazmar

Integrovaný operační program

- stavby, trasy, zásahy do přírodních útvarů s vlastním jménem nebo jinou identifikací:

- budovy, komplexy budov, domy,

Zámek Český Krumlov

Hrad Karlštejn. Kaple svatého Kříže (Karlštejn, Beroun, Česko)

Dům čp. 74/I (Břetislavova ulice, Chrudim, Česko)

Svatý Jan Nepomucký (Kožichovice, Česko : barokní socha)

- místa těžby surovin,

Důl Lazy

Veselské pískovny

Sestrouň (Sedlčany, Česko : kamenolom)

- liniové stavby a trasy (dopravní stavby a trasy, plavební kanály, průplavy...),

Transsibiřská dráha (Rusko : železniční trať)

Jindřichův Hradec - Nová Bystřice (Česko : železniční trať)

Linka 154 (Praha, Česko : autobusová linka městské dopravy)

Zlatá stoka (Česko : vodní kanál)

- vodní díla (rybník, údolní nádrž, vodní nádrž).

Orlík (Česko : vodní nádrž)

Horusický rybník (Česko)

8.3 Vlastnosti entity dílo/výtvar

Na vlastnosti entit dílo/výtvar není možné v úplnosti vztahovat žádná existující pravidla, proto se pro zápis konkrétních vlastností využívá pravidel vytvořených konsenzem požadavků různých komunit, některé přístupy jsou zřejmé z příkladů.

8.3.1 Označení

Části označení

Hlavní část označení

Hlavní část označení obsahuje název díla/výtvaru. V případě autorských a uměleckých děl se uvádí v původním jazyce, v ostatních případech se upřednostňuje české označení, pokud existuje. Označení v jiném jazyce, resp. v českém jazyce se uvádí jako variantní označení.

Hlavní část označení může být tvořena také názvem části, pokud je název části dostatečně znám a srozumitelný. V takovém případě se označení, kde je název části uveden jako vedlejší část označení, uvede jako variantní označení.

příklad uvedení díla pod označením části (entita: Tolkien, J. R. R. Pán prstenů, Dvě věže) - pozn. pro název díla se použije název originálu
hlavní část označení: Two towers

příklad uvedení díla pod označením části (entita: Katedrála sv. Víta) - pozn.: Katedrála může být chápána i jako součást areálu Pražského hradu
hlavní část označení: Katedrála sv. Víta

Vedlejší část označení

Vedlejší část označení obsahuje informace, které upřesňují označení díla. Jako vedlejší část označení mohou být uvedeny tyto typy informací:

- číselné označení - číslo části díla/výtvaru, pořadové číslo - používá se např. pro literární, hudební a filmová díla, části cyklů uměleckých děl pokud se zpracovává část díla, pro normy (označení normy),

příklad uvedení číselného označení normy

hlavní část označení: Management kvality

vedlejší část označení (číselné označení): ČSN EN ISO 9001

doplňek (chronologický doplněk): 2009

- obsazení hudebního díla,
- tónina hudebního díla,
- údaj o aranžmá hudebního díla,
- název části díla/výtvaru - pokud se zpracovává část díla - používá se např. pro literární, hudební a filmová díla, části cyklů uměleckých děl, pojmenované části staveb.

příklad uvedení hlavní a vedlejších částí hudebního díla

hlavní část označení: Symfonie

vedlejší část označení (číslo): č. 3, op. 55

vedlejší část označení (tónina): Es dur

příklad uvedení hlavní a vedlejší části stavby

hlavní část označení: Hrad Karlštejn

vedlejší část označení (název části): Kaple svatého Kříže

příklad uvedení díla pod označením části - variantní označení (entita: Tolkien, J. R. R. Pán prstenů, Dvě věže) - pozn. pro název díla se použije název originálu

hlavní část označení: Lord of the rings

vedlejší část označení (číselné označení): 2

vedlejší část označení (název části): Two towers

Doplňěk označení

- jazyk díla - využívá se při literárních dílech, pokud je zpracovávanou entitou konkrétní provedení díla,

příklad uvedení jazyku díla (entita: Tolkien, J. R. R. Pán prstenů, Dvě věže) - pozn. pro název díla se použije název originálu

hlavní část označení: Two towers

doplňěk (jazyk díla): česky

- autor/tvůrce (osoba, korporace) - používá se u hudebních a literárních děl (případně výrobcích) a to především kvůli rozlišení nejednoznačných označení těchto děl (výrobků), uvádí se jména maximálně dvou autorů/tvůrců; informace o všech autorech se zaznamenává u události vznik nebo formou propojení na související entity osoba/bytost (na entity korporace),

příklad uvedení autora díla (entita: Tolkien, J. R. R. Pán prstenů, Dvě věže) - pozn. pro název díla se použije název originálu

hlavní část označení: Two towers

doplňěk (jazyk díla): česky

doplňěk (autor/tvůrce): Tolkien, J. R. R., 1892-1973

příklad uvedení tvůrce výrobku

hlavní část označení: Tatranky

doplňěk (autor/tvůrce): Sedita

doplňěk (obecný doplňěk): oplatky

- geografický doplňěk - u staveb vyjadřuje lokalitu, kde se stavba nachází, u právních dokumentů jurisdikci v okamžiku vstupu v platnost,

příklad uvedení jurisdikce v geografickém doplňeku

hlavní část označení: Mírová smlouva mezi mocnostmi spojenými a sdruženými a Rakouskem podepsaná v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919

doplňěk (geografický doplňěk): Československo

doplňěk (pramen/zdroj): 507/1921 Sb.z. a n.

příklad uvedení lokality v geografickém doplňeku

hlavní část označení: Dům čp. 74/I

doplňěk (geografický doplňěk): Břetislavova ulice, Chrudim, Česko

- obecný doplňěk - forma díla (využívá se při uměleckých dílech, pokud je dílo zamýšleno v různých formách a není součástí názvu), druh dokumentu (využívá se pro legislativní dokumenty), typ stavby (používá se pouze tehdy, není-li typ stavby součástí názvu),

příklad uvedení obecného doplňeku

hlavní část označení: Televarietě

doplňěk (obecný doplňěk): televizní pořad

příklad, kdy není potřeba obecný doplňěk uvádět (forma díla je součástí názvu)

hlavní část označení: Lidové noviny

- chronologický doplňěk/verze díla - využívá se při hudebních a literárních dílech, verze se označuje obvykle jako rok, resp. rozsah dat, pokud je potřebné uvést datum platnosti nebo

vydání díla pro označení verze; chronologický doplněk se využívá také k rozlišení různých děl se stejným názvem,

příklad využití chronologického doplňku pro rozlišení tří různých děl - pozn.: noviny vycházejí pod stejným názvem v různých obdobích, ale jde vždy o jiné dílo

1. entita:

hlavní část označení: Lidové noviny
doplněk (chronologický doplněk): 1893-1945

2. entita:

hlavní část označení: Lidové noviny
doplněk (chronologický doplněk): 1948-1952

3. entita:

hlavní část označení: Lidové noviny
doplněk (chronologický doplněk): 1987-

- pramen/zdroj - pro právní dokumenty, zapisuje se jako název pramene/zdroje, kde je legislativní dokument zveřejněn, včetně čísla a roku označující právní dokument.

příklad uvedení pramene/zdroje

hlavní část označení: Oznámení, kterým se zveřejňuje národní standard pro elektronické systémy spisové služby
doplněk (geografický doplněk): Česko
doplněk (pramen/zdroj): Věstník Ministerstva vnitra, částka 64/2012

8.3.2 Popis

Pro entitu třídy dílo/výtvor se používají tyto typy narativního popisu:

- stručná charakteristika - obvykle jedna věta charakterizující entitu,
- popis - delší narativní popis díla/výtvoru včetně jeho významných částí, pokud se pro tyto nevytváření samostatné záznamy, dále popis stavebního nebo uměleckého vývoje jednotlivých částí,
- geografický popis - narativní informace o umístění díla - typicky pro liniové stavby,
- historie - delší narativní popis historie díla, včetně změn vlastnictví,
- účel a využití - narativní popis současného (a případně minulého) využití díla - typicky pro stavby - např. stálé expozice, příležitostné výstavy, kulturní akce.

8.3.3 Souřadnice

V případě entity třídy dílo/výtvor odkazují souřadnice na současné umístění díla/výtvoru - především pokud je umístěné ve volném prostoru.

8.3.4 Vztahy a události

Pro entitu třídy dílo/výtvor jsou charakteristické tyto typy asociativních vztahů:

- umístění, lokalita - s propojením na geografický objekt, pokud je dílo umístěno ve veřejném prostoru,
- osoba nebo jiná entita, podle které je entita událost pojmenována - propojením na entitu osoba/bytost, geografický objekt, událost apod.
- majitelé (držitelé, správci) - s propojením na entitu osoba/bytost nebo korporace, pokud není nutné vyjádřit změnu vlastnictví pomocí události změna,
- související dokument: písemná zmínka, zmínka o existenci.

Z hierarchických vztahů je potřebné uvést především vztah typu:

- součást, celek - pokud je zpracovávána část jiné entity dílo/výtvor.

Pro entitu třídy dílo/výtvor se doporučuje uvádět události „počátek existence“ následujícího typu:

- vznik,
- vydání,
- první písemná zmínka,
- první realizace,
- počátek platnosti.

Ve všech typech je možné vytvářet propojení na entitu osoba/bytost nebo korporace v roli tvůrce, přičemž role není pevně definována a pro její vyjádření se používá označení vybrané entity obecný pojem. Událost „počátek existence“ může být spojena i s geografickým objektem v roli místo nebo s jiným dílem/výtvorem v roli předchůdce, předloha apod.

Jako událost „konec existence“ se doporučuje uvádět tyto typy:

- zničení, zánik,
- ukončení vydávání,
- poslední realizace,
- poslední zmínka.

Také s koncem existence může být spojena související entita osoba/bytost nebo korporace, případně událost, která se podílela na ukončení existence entity dílo/výtvor. Uvedené může být také propojení na dílo/výtvor jako dokument s poslední zmínkou.

Jako událost „změna“ se může uvádět:

- úprava, změna - zásahy do díla, kdy je potřebné uvést související osobu/bytost nebo korporaci,
- změna vlastnictví, správy - pokud nepostačuje tuto informaci zapsat formou jednoduchého vztahu,
- změna umístění/uložení - pokud nepostačuje tuto informaci zapsat formou jednoduchého vztahu.

Vždy je vhodné uvádět související osobu, korporaci nebo jinou entitu související s událostí „změna“.

8.3.5 Zařazení

Pro entitu třídy dílo/výtvor se zapisují tyto typy zařazení:

- kategorie - upřesňuje podtřídu entity - ve formě propojení na obecný pojem,
- téma/účel - propojení na obecný pojem.

8.3.6 Veřejná a neveřejná poznámka

Je možné uvést veřejnou nebo neveřejnou poznámku k entitě. Viz bližší informace v kapitole 2.3.6.

8.3.7 Zdroj informací o entitě

Uvádějí se zdroje, ze kterých se čerpají informace o entitě. Více viz v kapitole 2.3.10.

8.3.8 Identifikační číslo INTERPI

Přiděluje se automaticky při prvním uložení záznamu. Více viz v kapitole 2.3.1.

8.3.9 Jiný identifikátor

Obsahuje identifikátory jiného systému. Doporučuje se minimálně zapsat identifikátor Národních autorit ČR, případně Muzejních autorit. Více viz v kapitole 2.3.1.

9 Třída entit obecný pojem

Do třídy entit obecný pojem se zařazují:

- konkrétní entity:
 - předměty a jejich fyzické části:
 - nepojmenované objekty, které jsou výsledkem lidské činnosti - v systému INTERPI se uvádějí v plurálu, forma v singuláru se uvádí jako variantní/alternativní forma,
stavby / portály / vizuální předměty / výrobky
 - nepojmenované geomorfologické objekty - v systému INTERPI se uvádějí v plurálu, forma v singuláru se uvádí jako paralelní/alternativní forma,
řeky / hory
 - obecné názvy živočichů a rostlin³⁰ - v systému INTERPI se uvádějí v plurálu, forma v singuláru se uvádí jako variantní/alternativní forma,
medvědi / kopretiny
 - kategorie/skupiny nepojmenovaných osob označených obecným názvem (ne jednotkových tříd vyjádřených vlastními jmény) - v systému INTERPI se uvádějí v plurálu, forma v singuláru se uvádí jako variantní/alternativní forma,
učitelé / malíři
 - kategorie/skupiny nepojmenovaných korporací označených obecným názvem (ne jednotkových tříd vyjádřených vlastními jmény) - v systému INTERPI se uvádějí v plurálu, forma v singuláru se uvádí jako variantní/alternativní forma,
školy / univerzitní knihovny
 - materiály a techniky - v systému INTERPI se uvádějí v singuláru, forma v plurálu se uvádí jako variantní/alternativní forma,
mramor / žula / vápenec
 - binominální nomenklatura - botanická nomenklatura, zoologická nomenklatura - singulár a plurál se užívají podle zavedeného úzu v daných oborech,
 - typ/forma díla,
- abstraktní entity:
 - aktivity, tj. procesy, činnosti, nepojmenované události - převažuje singulár,
 - vlastní abstraktní entity - používá se singulár,
láska / vlast
 - vlastnosti osob, věcí, materiálů, činností - používá se singulár,
 - vědní disciplíny - používá se singulár,
 - umělecké obory včetně uměleckých stylů - používá se singulár
 - měřicí jednotky,
 - ostatní abstraktní entity.

9.1 Podtřídy

Pro třídu entit obecný pojem jsou definovány tyto podtřídy:

- nepojmenované objekty a jejich fyzické části,
kašny
- kategorie a skupiny nepojmenovaných osob,

³⁰ Nomenklaturní názvy tvoří zvláštní podtřídu - binominální nomenklatura.

učitelé

- kategorie a skupiny nepojmenovaných korporací, divadla

▪ materiály a techniky,
akátové dřevo
kresba perem

- formy a žánry,
literatura faktu

▪ binominální nomenklatura,
otakárek fenýklový

- abstraktní entity.
dějiny

9.2 Vlastnosti entity obecný pojem

Při zápisu vlastností entity obecný pojem se preferují pravidla pro tvorbu souboru věcných autorit Národní knihovny ČR (dále také SVA).

9.2.1 Označení

Označení obecného pojmu může být:

- neverbální - označení znaky klasifikačního systému např. notace MDT - tento způsob označení se nedoporučuje používat - pro notaci MDT je vyhrazena vlastnost kódované údaje;
- verbální, které se dále dělí na:
 - označení zkratkou,
 - označení termínem - představuje verbální označení obecného pojmu v určitém oboru.

Zkratka představuje označení vytvořené vypuštěním slov nebo písmen z delší podoby pojmenování a označující tentýž pojem a dělí se na:

- zkratkové slovo - zkratka vytvořená z prvních písmen jednotlivých složek plné podoby označení nebo ze slabik plné podoby a vyslovované jednoslabičně,
- iniciálová zkratka - zkratka vytvořená z prvních písmen jednotlivých složek plné podoby označení nebo ze slabik plné podoby a vyslovovaná písmeno po písmenu, např. DNA, MDT - v řízených slovnících se používají většinou jako variantní označení,
- useknutý termín - zkratka vytvořená useknutím části jednoduchého termínu, např. kilo, krimi, zoo - spadají do hovorového stylu, v řízených slovnících se používají pouze jako variantní označení.

Termín je verbálním označením obecného pojmu v určitém oboru, tedy pojmu, který se vztahuje ke dvěma nebo více objektům, které tvoří určitou skupinu z hlediska společných vlastností; termín má být v daném oboru respektován. Má být jednoznačný, spolehlivý, stručný, výstižný, použitelný a má být zařaditelný do pojmové kategorie. Pro tvorbu tezurů jsou důležité následující aspekty termínů:

- jednoduchý termín - termín obsahující pouze jeden kořen,
- složený termín - termín obsahující dva nebo více kořenů,
- přejatý termín - termín převzatý z jiného jazyka nebo jiného oboru,

- zastaralý termín - termín, který se již běžně nepoužívá,
- nový termín - termín nově utvořený pro daný pojem,
- stažený termín - termín utvořený useknutím a kombinací dvou samostatných termínů.

Termín označující obecný pojem má mít - pokud možno - formu substantiva nebo substantivního slovního spojení:

- substantivní spojení - základem je substantivum v 1. pádě, modifikátor má podobu adjektiva, předložkové nebo genitivní vazby substantiva:
 - adjektivní,
znalostní databáze
 - předložková vazba,
skok do dálky
 - genitivní nebo instrumentální vazba,
výchova dítěte
hod oštěpem
 - adjektiva - zpodstatnělá adjektiva,
hajný / lesní
 - příslovce,
velmi krátké vlny
 - slovesa.
Nepokradeš

Při výběru termínu musíme respektovat celistvost, jednodušnost, kompaktnost termínu, a tedy jednodušnost, celistvost a kompaktnost obecného pojmu; víceslovné termíny označující složený pojem se nerozkládají. Nerozložený termín je vhodnější pro vyhledávání v prostředí sémantického webu.

Respektuje se přirozený pořádek slov, invertované tvary (obrácený slovosled) se důsledně odkazují, např. terminologické databáze odkaz od databáze terminologické. Čárka oddělující základní výraz od modifikujícího adjektiva se nepoužívá.

Konkrétní, počítatelná substantiva se vyjadřují v plurálu, např. budovy, hrady, okna, filozofické systémy. Názvy částí těla: párové části těla a orgány se vyjadřují v plurálu, nepárové, vyskytující se jednou se vyjadřují singulárem, např. ruce, oči x hlava, nos. Termíny označující abstraktní pojmy, jevy, vlastnosti, aktivity, vědecké a umělecké obory se vyjadřují v singuláru, např. láska, vlast, tvrdost, křehkost, neprůbojnost, leptání, dýchání, psaní, matematika, malířství.

preferované označení: politické systémy
variantní označení (singulár): politický systém

preferované označení: okna
variantní označení (singulár): okno

Respektuje se kodifikovaný pravopisný tvar termínů, pravopisné dublety se důsledně odkazují.

preferované označení: Salnitř
variantní označení: Sanytr

Používají se převážně malá písmena, velká písmena se používají:

- jsou-li součástí označení obecného pojmu vlastní jména,

- u taxonomických názvů,
- u zkratk a akronymů.

Při aplikaci termínu označujícího obecný pojem se často setkáváme s problematikou nejednoznačnosti označení/pojmenování - termínu, tj. s problematikou existence synonymních, homonymních a polysémních slov a výrazů.

Jeden pojem může být označen/pojmenován více termíny (synonymie), naopak jeden termín může označovat více pojmů (homonymie nebo polysémie).

Synonyma bývají označována jako slova souznačná, tj. slova nebo slovní spojení se vzájemně stejným nebo podobným významem, např. sdílení záložek a sociální záložkování. V tomto případě je nutné zvolit jeden výraz za preferovaný sdílení záložek a další synonyma společenské sdílení záložek, sociální zálohování, sdílení internetových odkazů odkážeme jako nepreferované, variantní formy.

Homonyma jsou slova nebo slovní spojení, která znějí a zapisují se stejně, označují však různé pojmy, liší se tedy významem. Významová souvislost může být zcela náhodná, např. *rys* (aspekt, vlastnost), *rys* (tah ve tváři), *rys* (výkres) a *rys* (zvíře). Od homonymních slov se odlišují *polysemní slova*, tj. slova stejně znějící, mající různý význam, ale mezi jejich významy existuje nějaká souvislost, např. termín *operace* označuje ve všech kontextech nějakou akci.

Různé významy homonymních a polysémních slov se musí rozlišit specifikací termínu pomocí adjektiva, např. pro homonymum *operace* se použije: binární operace, bankovní operace, bojové operace, operace srdce; případně uvedením kvalifikátoru (relátoru) v závorce, který je součástí deskriptoru, např. morfologie (biologie), morfologie (lingvistika).

Pro označení entity třídy obecný pojem je možné určit následující typy:

- zkratka/akronym,
- singulár,
- plurál,
- přejatý termín,
- zastaralý, historický termín,
- nevhodný termín - argot,
- užší termín,
- odborný termín,
- invertovaná podoba,
- antonymum,
- homonymum - tento typ označení se používá v případě, že označení obsahuje obecný doplněk pro určení oboru nebo zpřesnění a to z toho důvodu, aby uživatel měl k dispozici informaci, že termín bez doplňku není jednoznačný.

Typ označení se uvádí obvykle pro variantní označení, pokud nejde o označení podle jiných pravidel nebo v jiném jazyce.

Preferované, variantní označení

Pro třídu entit obecný pojem se za preferované označení v INTERPI považuje preferovaná forma SVA. Pokud preferovaná forma SVA není k dispozici, postupuje se při výběru preferované formy podle pravidel uvedených výše. Pokud se pro entitu běžně používá cizojazyčné i české označení s rovnocenným významem, upřednostňuje se české označení. V případě, že je běžně používáno pouze cizojazyčné označení, může se jako preferované uvést toto s označením jazyka.

Jako další preferované formy se mohou uvést deskriptory jiných systémů, např. deskriptory ČTT³¹, EuroVoc, PSH³² pouze pokud je možné označit, podle kterých pravidel (systému) je deskriptor tvořen.

Jako variantní označení se uvádějí především:

- synonyma,
- termíny v invertovaném slovosledu,
- pravopisné varianty včetně často frekventovaných pravopisných chyb,
- cizojazyčné deskriptory - doporučuje se uvádět minimálně anglický ekvivalent,
- tvar deskriptorů v singuláru³³.

Části označení

Hlavní část označení

Termín označující obecný pojem.

Doplňek označení

- obecný doplněk - zpřesnění, obor - musí být uveden jako součást termínu; typicky se používá pro rozlišení homonym - v tomto případě musí být jako typ označení zapsáno: homonymum

intelligence (vrstva)
intelligence (schopnost)

Pravidla označení

Třída obecný pojem využívá pravidla označení v odlišném významu jako ostatní třídy. Pravidla označení vyjadřují zdroj termínu v případě, že odborná komunita spravující tento zdroj trvá na

³¹ Český teologický tezaurus.

³² Polytematický strukturovaný heslář.

³³ Většina řízených slovníků uvádí deskriptory konkrétních entit v plurálu, např. sochy, malíři, hory, města; tuto praxi bychom měli zachovat už vzhledem na používání v knihovnických databázích. Při popisu konkrétního objektu se v galeriích a muzeích používá singulár. Uložení této varianty alternativního deskriptoru respektujeme aplikační pravidla jednotlivých odborných komunit.

odlišným termínem nebo jeho formě. Pravidla označení budou přibývat podle potřeby jako výsledek harmonizace a mapování specifických terminologických zdrojů³⁴:

- EUROVOC,
- PSH.
- ČTT.

9.2.2 Popis

Pro třídu entit obecný pojem se uvádí tyto typy popisu:

- definice,
- pokyny k použití,
- historie.

Definice je vyjádření pojmu pomocí deskriptivní výpovědi, která slouží k jeho odlišení od souvisejících pojmů. Existují dva typy definice:

- extenzionální definice - popis pojmu pomocí výčtu všech jeho podřazených pojmů na základě jednoho dělicího kritéria,
- intenzionální definice - definice, která popisuje intenzi pojmu tak, že uvádí nadřazený pojem a vymežující charakteristiku.

V databázi INTERPI se používají oba typy definic.

9.2.3 Vztahy a události

Pro třídu entit obecný pojem se používají obecné typy vztahů: hierarchické a asociativní. Doporučuje se uvádět propojení na bezprostředně nadřazenou entitu, v případě polyhierarchie může být určen preferovaný nadřazený pojem.

Uvádí se tento typ události „počátek existence“:

- začátek platnosti - s propojením na entitu osoba/bytost v roli autora obecného pojmu, nebo na entitu dílo/výtvor jako dokument, který obecný pojem zavedl.

Jako událost „konec existence“ se uvádí:

- konec platnosti - s propojením na entitu dílo/výtvor jako dokument, který používání obecného pojmu zrušil, a podle potřeby s propojením na následující obecný pojem.

9.2.4 Zařazení

Pro entitu obecný pojem se používají následující typy zařazení:

- kategorie - upřesňuje podtřídu obecného pojmu - vytvoří se propojením na obecný pojem,
- obor - propojením na obecný pojem.

³⁴ Více viz Metodika mapování a harmonizace rejstříků, číselníků a řízených slovníků aplikovaných v paměťových institucích.

9.2.5 Kódované údaje

Kódované údaje se pro obecný pojem používají k vyjádření entity pomocí notace klasifikačního systému. V současnosti se doporučuje využít tyto typy kódu:

- MDT,
- údaj skupiny Konspektu.

Kódovaný údaj nemusí vystihovat entitu úplně přesně. Pokud je to možné, uvede se přesný kódovaný údaj, v jiném případě se zvolí kódovaný údaj pro širší oblast entity.

9.2.6 Veřejná a neveřejná poznámka

Je možné uvést veřejnou nebo neveřejnou poznámku k entitě. Viz bližší informace v kapitole 2.3.6.

9.2.7 Zdroj informací o entitě

Uvádějí se zdroje, ze kterých se čerpají informace o entitě. Více viz v kapitole 2.3.10.

9.2.8 Identifikační číslo INTERPI

Přiděluje se automaticky při prvním uložení záznamu. Více viz v kapitole 2.3.1.

9.2.9 Jiný identifikátor

Obsahuje identifikátory jiného systému. Doporučuje se minimálně zapsat identifikátor Národních autorit ČR, případně Muzejních autorit. Více viz v kapitole 2.3.1.

10 Seznam literatury

- ČSN 01 0172 ISO 5964. *Pokyny pro vypracování a rozvíjení vícejazyčných tezurů*. 1992.
- ČSN 01 0193. *Jednojazyčný tezaurus. Složení, uspořádání a formální úprava*. 1988.
- ČSN ISO 5127-1 (01 0167). *Dokumentace a informace. Slovník. Část 1, Základní pojmy*. 1993.
- ČSN ISO 5127-2 (01 0183). *Dokumentace a informace. Slovník. Část 2, Tradiční dokumenty*. 1994.
- ČSN ISO 5127-6 (01 0163). *Dokumentace a informace. Slovník. Část 6, Selekční jazyky*. 1994.
- FRIEDMAN, Alon - THELLEFSEN, Martin. Concept theory and semiotics in knowledge organization. In *Journal of documentation*. 2011, vol. 67, no. 4, pp. 644-674.
- ICOM. *The CIDOC Conceptual Reference Model* [online]. [cit. 2010-06-24]. Dostupné z WWW: <http://www.cidoc-crm.org/>.
- IFLA. *Functional requirements for authority record : a conceptual model* [online]. July 2013 [cit. 2014-09-09]. 54 s.
- IFLA. *Functional requirements for subject authority data (FRSAD) : a conceptual model*. München : De Gruyter Saur, 2011. ISBN 978-3-11-025323-8. 74 s.
- IFLA. *Funkční požadavky na bibliografické záznamy : závěrečná zpráva*. Praha : Národní knihovna ČR, 2002. ISBN 80-7050-400-5. 117 s.
- ISAAR (CPF) : *Mezinárodní standard pro archivní autoritní záznamy korporací, osob a rodů*. 2. vyd. Praha, 2009. Dostupné z WWW: <http://www.ica.org/download.php?id=1646>.
- Listina základní práv a svobod*. Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992.
- LUFFER, Jan. *Metodika tvorby a kontroly jmenných autorit ve formátu MARC21 : osobní jména* [online]. Dostupné z WWW: <http://authority.nkp.cz/jmenne-autority/metodicke-materialy/metodika-tvorby-personalnich-autorit-marc-21>.
- MADAN, Alok. Object-oriented paradigm in programming for computer-aided analysis of structures. In *Journal of computing in civil engineering*. July 2004, vol. 18, issue 3, s. 226-236.
- Nález Ústavního soudu I.ÚS 517/10 ze dne 15. 11. 2010, publikovaný N 223/59 SbNU 217*. Dostupné z WWW: http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-517-10_2.
- SMITH, S. B. From ars to scientia : the revolution of anatomic illustration. In *Clinical anatomy*. 2006, vol. 19, p. 382-388. Zdroj: FRIEDMAN, Alon - THELLEFSEN, Martin. Concept theory and semiotics in knowledge organization. In *Journal of documentation*. 2011, vol. 67, no. 4, pp. 644-674.

SOWA, J. F. *Knowledge representation : logical, philosophical and computational foundations*. New York : Course Technology, 2000. Zdroj: FRIEDMAN, Alon - THELLEFSEN, Martin. Concept theory and semiotics in knowledge organization. In *Journal of documentation*. 2011, vol. 67, no. 4, pp. 644-674.

Stanovisko Úřadu pro ochranu osobních údajů č. 4/2012. Dostupné z WWW: http://www.uoou.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=200144&id_dokumenty=3167.

Vyhláška č. 645/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o archivnictví a spisové službě.

Základní pravidla pro zpracování archiválií [online]. Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV, 2013 [cit. 2014-09-09]. Dostupné z WWW: <http://www.mvcr.cz/soubor/zakladni-pravidla-pro-zpracovani-archivalii-2013-pdf.aspx>.

Zákon č. 101/2000 Sb., zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

Zákon č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím.

Zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

Zákon č. 133/2000 Sb., zákon o evidenci obyvatel, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.